

Kuruluşunun 55. Yıldönümünde Atatürk Üniversitesi'nde Coğrafya Araştırmaları ve Eğitimi

Geography Researches and Education in Atatürk University on its 55th Establishment Anniversary

Prof.Dr. Hayati DOĞANAY·

Özet

Üniversitemiz, 2012 yılı itibariyle, kuruluşunun 55. yıldönümünü kutlamaktadır. Aradan geçen bu süre içinde, her yönüyle Türkiye'nin en büyük üniversitelerinden birisi olmayı başarmıştır. Artık bünyesinde, çağdaş bütün bilimler temsil edilmekte ve büyük gelişmeler de kayıtlı bulunmaktadırlar. Hiç kuşku yok ki, bunlardan birisi de coğrafya ilmi olup, yetiştirdiği birçok akademik coğrafyacıyı başak üniversitelerimize göndermiş olmakla birlikte, yine de bugün, özgün eserler üretmiş ve üretmekte olan, önemli bir akademik coğrafyacılar topluluğuna sahiptir.

Coğrafya araştırmaları ve eğitimi, Atatürk Üniversitesi'nin iki akademik biriminde sürdürülmektedir. Bunlar, Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü ve Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Coğrafya Öğretmenliği anabilim dalıdır. Çalışmamızda, bu birimlerdeki gelişmeler ve eğitim-öğretim üzerinde durulmuştur.

Hemen hatırlamak gerekir ki, Atatürk Üniversitesi'nde bugün gelişmiş bir coğrafya ilmi olması; 800 dolayında coğrafya öğrencisi okuması; 27 kadar akademik coğrafyacının görev yapması; 34 dolayında yetişmiş coğrafyacının değişik üniversitelerimize nakletmesi ve 600'den çok coğrafya eseri üretilmiş olması... Bu parlak başarı tablosunun onuru, elbette öncelikle, Bölümün kurucusu ve doktora hocam, **Prof.Dr.Mehmet Tevfik TARKAN** (1923-1984)'a aittir. O nedenle, her Atatürk Üniversitesi'li coğrafyacı, O'na hep vefa borçlu kalacaktır.·

- Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Coğrafya Eğitimi Anabilim Dalı.
· 2011-2012 eğitim ve öğretim yılında, Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü'nde 613 (305'i I. ve 308'i II. öğretimde) dolayında öğrenci vardı. Buna, Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Coğrafya Öğretmenliği (sadece I. Öğretimi vardır) öğrenci sayısı olan 210 öğrenciyi (eğitim süresi beş yıldır) de eklersek, 2011-2012 yılı itibariyle toplam sayı, 800'ü aşar. Şayet coğrafya mezunlarının iş bulmasını istiyorsak, 23'e ulaşan bölüm sayısı (ayrıca 13'ünde II. Öğretim vardı) artık çoğaltılmamalı; ikinci öğretimler koşulsuz ve çok çabuk kapatılmalı; birinci öğretimlerin kontenjanları 20'şer-25'er dolayına düşürülmeli, ucube eğitimden başka bir şey olmayan *uzaktan eğitim* kontenjanına alınan Coğrafya, Tarih, Türk Dili, Felsefe, Sosyoloji ve benzer kontenjanlar, AÖF programlarındaki branşlara nakledilmelidir. Aksi takdirde, imzaları atan herkes vebal altındadır.

Geography Researches and Education in Atatürk University on its 55th Establishment Anniversary

Abstract

Our university is celebrating its 55th establishment anniversary by the year 2012. The university has succeeded into becoming one of the biggest universities in Turkey in all its parts since its establishment until today. All modern sciences have been represented in the university and many big developments have been made. No doubt about that, one of these significant developments is the discipline of geography; although many geography academicians were sent to young universities, there are many important and successful academicians in the university who have prepared and are still preparing original pieces.

Geographical researches and education have been carried out in two academic units of Atatürk University. These are the Faculty of Literature, Department of Geography and Kâzım Karabekir Faculty of Education, Department of Geography teaching. Developments and education in these units were analyzed in our study.

*It is important to remind that the discipline of geography is rather developed in Atatürk University; there are approximately 800 students in geography department; 27 geography academic members have been working; 34 professional geographers have moved to different universities, and more than 600 geographic pieces have been prepared... Surely, honor of this brilliant success primarily belongs to the founder of the department and my doctorate teacher **Prof.Dr.Mehmet Tevfik TARKAN** (1923-1984). This is why each geographer of Atatürk University owes him the duty of loyalty.*

Giriş

Az önce de ifade edilmişti; bugün Atatürk Üniversitesi'nde coğrafya ilmi araştırmaları ve eğitimi, iki akademik birim tarafından temsil edilmektedir. Bunlar, Edebiyat Fakültesi *Coğrafya Bölümü* ve Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi *Coğrafya Öğretmenliği* akademik birimleridir. Bunları, bazı özellikleri bakımından kısaca tanıyalım.

• Coğrafya Bölümü

Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi *Coğrafya Bölümü*; sırayla İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü (1915) ve A.Ü. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Coğrafya Bölümü (1935)'nden sonra kurulmuş; Türk coğrafyasının kuruluş tarihi en eski üçüncü bölümüdür.¹ Bölümün kurucu öğretim üyesi ve ilk bölüm başkanı **Prof.Dr.Mehmet Tevfik TARKAN** (1923-1984) olup, O'nun bu bölüme 1961'de atanmasıyla, yasal olarak Edebiyat Fakültesi'nde bir coğrafya bölümü oluşmuştu. Ancak, bir bölümün fiilen var olup olmayışı, öğrencisi olup olmayışı ile eş değerdir. Bölüm, ilk öğrencilerini (25 öğrenci ve ön kayıtlı), 1974-1975 eğitim-öğretim yılında aldığına göre, eğitim-öğretime başlayış yılı olarak, söz konusu yıl esas alınmalıdır.

Demek ki, Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi² *Coğrafya Bölümü*, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Coğrafya Bölümü'nden yaklaşık 40 ve İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü'nden ise, 60 yıl sonra öğrenci almaya başlamıştır.³

İlk mezunlarını 1977-1978'de veren Coğrafya Bölümü'nün ilk öğretim üyeleri kadrosu, sadece üç öğretim üyesinden oluşuyordu. Bunlar; kurucu ve **ilk bölüm başkanı** Prof.Dr.Mehmet Tevfik TARKAN (1976'da E.Ü.'ne nakletti), Prof.Dr. A.Necdet SÖZER (1978'de E.Ü.'ne nakletti) ve Dr.Ahmet NİŞANCI (1984'de Ondokuz Mayıs Üniversitesi'ne nakletti)'dan oluşmuştu.

¹ Türkiye'de coğrafyanın kuruluşu ve gelişmesi konusunda geniş bilgi için bakınız:

Doğanay,H.,2012, Coğrafya' ya Giriş. Aktif Yayınevi, İstanbul, s: 293-315.

² Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Üniversitemizin ilk ve en eski fakültesidir. İlk kez 1957-1958'de Fen-Edebiyat Fakültesi adıyla faaliyete geçirilmiş olup, 1962'de bugünküne benzer iki fakülteye ayrıldı. Söz konusu teşkilatlanma, 2547 sayılı yasa (1981) uyarınca kaldırıldı ve iki fakülte, *Fen-Edebiyat Fakültesi* adıyla birleştirildi. Ancak, 2009'da yeniden iki fakülteye bölünerek, Fen Fakültesi ve Edebiyat Fakültesi adlarını aldı. Bu son teşkilatlanma, rasyonalist bir yol olup, ilmin doğasına da uygundur; böyle kalmalıdır.

³ Üniversitelerimizde, yaklaşık 1915-1975 devresinde üç coğrafya bölümü faaliyete geçirilebilmişti. Oysa 2011-2012 eğitim-öğretim yılı itibarıyla, 13'ünde ikinci öğretimin açık olduğu, öğrencisi bulunan **coğrafya bölümü sayısı 23 idi**. Bol kazanç sağladığı farkına varılınca, 5000 coğrafya öğrencisi davet eden, *uzaktan eğitim* adıyla, bir ucube de buna eklendi. Bölümlerin toplam kontenjanı yaklaşık 2100; coğrafya öğretmenliği kontenjanları 280 ve uzaktan eğitim ucubesinininki 5000; toplam, yaklaşık 7500 kadar tutar. Bunların 7000 kadarı mezun olsa, %90 kadarı *atanamayacak* demektir. Fizik, kimya, Türk dili, tarih, felsefe, yabancı dil, sosyal bilgiler, fen bilgisi, sınıfçılar... hepsi dar boğaza sıkışıp kalmış... Üniversitelerimizin, birer ticarethane mi, yoksa bilim üreten kurumlar mı olup olmadıklarına, artık bir karar verilmeli; yaklaşık 1990'dan bu yana oluşan *kemikleşmiş ücretçiler ekolü* mensuplarının, daha fazla gençliği aldatmalarının önüne geçilmelidir.

Gerçi 1975-1976 devresinde Dr.İbrahim ATALAY (1981'de E.Ü.'ne nakletti) ve Dr.Aykut ACAR (1986'de D.Ü.'ne nakletti) bölüm kadrolarına alınmışsa da; aynı yıl Fen Fakültesi Jeoloji Bölümü (hiçbir zaman kendi öğrencisi olmadı; 1986'da kapatıldı) başkanı Doç.Dr.Ahmet ACAR (1978'de Çukurova Ü.'ne nakletti) bölüme nakledilerek (Fiziki Coğrafyacı idi) Bölüm Başkanı olarak görevlendirilmişse de, yine o yıl Tarkan, E.Ü.'ne nakletmiş; Sözer, Üniversitemizin *İşletme Fakültesi* (bugünkü İk. ve İd.Bil.Fak.) kadrolarına geçtiklerinden, bölümün kadrosu yine zayıflamıştı. Bölüm Başkanı Doç.Dr.Ahmet ACAR ve zamanın Edebiyat Fakültesi Dekanı Prof.Dr. M.Kaya BİLGEGİL'in katkılarıyla, aynı sınavla bölüme, 1976-1977 öğretim yılı bahar yarıyılında, üç araştırma görevlisi (Ass.) birden alındı. Bunlar; Arş.Gör. Hayati DOĞANAY, (1991'de Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi'ne geçti), Arş.Gör. Osman Cahit İNANDIK (1981'de vefat etti) ve Arş.Gör.Asaf KOÇMAN (1980'de E.Ü.'ne naklen geçti) idi (Tablo 1, 2 ve 3'ü inceleyiniz).

Gerçi kamu görevlilerinin zaman zaman yer değiştirme istekleri ve isteğin yerine getirilmesi, yasal olup, engellenmesi doğru değildir. Ancak unutmamak gerekir ki, Tablo 3'de de açıkça görüleceği üzere, *Coğrafya Bölümü'nden* nakiller, **bölümden beyin göçü** boyutlarında cereyan etmiştir. Çünkü bölümün kadrolarına alınanlardan daha fazla, *naklen ayrılmalar* olmuştur. Bunun, burada sebeplerini irdeleyecek değilim. Böyle olmakla birlikte, şayet bölümde göreve başlamış bütün elemanlar ayrılmaları, emekli olması gereken üç öğretim üyesi hariç, bugün Coğrafya Bölümü'nün akademik kadrosu, Tablo 2'dekilerle birlikte, **34 kadar** olacaktı. Kuşkusuz her bölümde *beyin göçü* söz konusu olmakla birlikte, Coğrafya Bölümü için yer değiştirme arzusu daha baskın olmuştur.⁴

Tablo 1.Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü'nün 1994'de Akademik Kadrosu.

Akademik Eleman	Unvanı	Bilim Uzmanlık Alanı
Ergun DAYAN	Yrd.Doç.Dr.	Fiziki Coğrafya
Özer YILMAZ	Yrd.Doç.Dr.	Fiziki Coğrafya
Sencer SAYHAN	Yrd.Doç.Dr.	Fiziki Coğrafya
Lütfi ÖZAV	Yrd.Doç.Dr.	Beşeri ve İktisadi Coğrafya
Kenan ARINÇ	Yrd.Doç.Dr.	Türkiye Coğrafyası
Saliha KODAY	Yrd.Doç.Dr.	Beşeri ve İktisadi Coğrafya
Salih CEYLAN	Arş.Gör.	Beşeri ve İktisadi Coğrafya
Mehmet TIRAŞ	Arş.Gör.	Bölgesel Coğrafya
Zeki KODAY	Arş.Gör.	Beşeri ve İktisadi Coğrafya
Mehmet ZAMAN	Arş.Gör.	Beşeri ve İktisadi Coğrafya
Fatma KAFALI	Arş.Gör.	Fiziki Coğrafya

⁴ Geniş bilgi için bakınız:

Doğanay,H.,1995, *Cumhuriyetin 70. Yılında Atatürk Üniversitesi'nde Coğrafya Araştırmaları ve Eğitimi.* Doğu Coğrafya Dergisi, Sayı: 1, Erzurum, s: 28-66.

Tablo 2. Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü'nün 2012'de Akademik Kadrosu.

Adı ve Soyadı	Unvanı	Giriş Yılı	Anabilim Dalı
Kenan ARINÇ	Prof.Dr.	1985	Beşeri ve İktisadi Coğrafya
İhsan BULUT	Prof.Dr.	1986	Beşeri ve İktisadi Coğrafya
Zeki KODAY	Doç.Dr.	1989	Beşeri ve İktisadi Coğrafya
Saliha KODAY	Prof.Dr.	1990	Beşeri ve İktisadi Coğrafya
Mehmet ZAMAN	Doç.Dr.	1990	Beşeri ve İktisadi Coğrafya
Cemal SEVİNDİ	Yrd.Doç.Dr.	1993	Türkiye Coğrafyası
Hasbi SOYLU	Prof.Dr.	1994	Beşeri ve İktisadi Coğrafya
İbrahim KOPAR	Doç.Dr.	1994	Fiziki Coğrafya
Mustafa ÖZDEMİR	Yrd.Doç.Dr.	1995	Türkiye Coğrafyası
Günay KAYA	Yrd.Doç.Dr.	1996	Bölgesel Coğrafya
Halil HADİMLİ	Yrd.Doç.Dr.	1999	Türkiye Coğrafyası
Kübra ERHAN	Arş.Gör.	2005	Türkiye Coğrafyası
Salih BİRİNCİ	Arş.Gör.	2005	Beşeri ve İktisadi Coğrafya
Çağlar ÇAKIR	Arş.Gör.	2010	Fiziki Coğrafya

Not: Sıralama, Bölüme giriş sırasına göre yapılmıştır.

Tablo 3. Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü'nden Beyin Göçü (1976-2007).

Ayrılan Elemanlar*	Ayrılış Yılı	Yeni Görev Yeri
Prof.Dr.M.Tevfik TARKAN	1976	Ege Üniversitesi (Merhum)
Prof.Dr.A.Necdet SÖZER	1978	Ege Üniversitesi (Merhum)
Prof.Dr.Ahmet ACAR	1978	Çukurova Üniversitesi (Merhum)
Prof.Dr.Asaf KOÇMAN	1980	Ege Üniversitesi
Prof.Dr.İbrahim ATALAY	1981	Ege Üniversitesi
Prof.Dr.Ahmet NİŞANCI	1984	Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Yrd.Doç.Dr.Aykut ACAR	1986	Dicle Üniversitesi
Prof.Dr.Meral AVCI	1988	İstanbul Üniversitesi
Prof.Dr.Sedat AVCI	1989	İstanbul Üniversitesi
Prof.Dr.Hayati DOĞANAY	1991	Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi
Prof.Dr.Ramazan ÖZEY	1991	Marmara Üniversitesi
Prof.Dr.Nuriye GARİPAĞAOĞLU	1992	Marmara Üniversitesi
Yrd.Doç.Dr.Sebahat UZUN	1992	Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Doç.Dr.Özer YILMAZ	1992	Afyon Kocatepe Üniversitesi
Yrd.Doç.Dr.Fatma KAFALI-YILMAZ	1992	Afyon Kocatepe Üniversitesi
Yrd.Doç.Dr.Ökkeş KESİCİ	1993	Kilis 7 Aralık Üniversitesi
Prof.Dr.Hayriye SAYHAN	1994	Ahi Evran Üniversitesi
Yrd.Doç.Dr.Osman YILMAZ	1994	M.Akif Ersoy Üniversitesi
Prof.Dr.Sencer SAYHAN	1994	Ahi Evran Üniversitesi
Doç.Dr.Salih CEYLAN	1995	M.Akif Ersoy Üniversitesi
Prof.Dr.Lütfü ÖZAV	1996	Uşak Üniversitesi
Prof.Dr.Ergün DAYAN	1996	S.Demirel Üniversitesi
Prof.Dr.Mehmet TIRAŞ	1998	Sütçü İmam Üniversitesi
Yrd.Doç.Dr.Zerrin KARAKUZULU	2007	Sakarya Üniversitesi

*Unvanlar, 30 Mart 2012 tarihindeki unvanlar olup, sadece Tarkan, Sözer ve Doğanay prof. unvanıyla ayrılmışlardır.

Çok hızlı bir beyin göçü kaynağı olmakla birlikte (sanırım en çok göç vereni) yine de Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü, öyle belirgin bir akademik eleman sorunu olmayan, *Türkiye'nin en mükemmel iki-üç coğrafya bölümünden birisi* olarak dikkati çeker. Zaten Tablo 2 üzerinde gösterilmiş olan akademik eleman sayısı da bunu açıkça doğrular. Şayet nakiller kısmen sınırlandırılabilirse, gelecekte daha mükemmel olacağı, kuşkusuzdur. Ancak, şu anda görünürdeki en büyük eksiklik; Kartoğrafya 1: Projeksiyonlar ve 2: Harita Bilgisi gibi iki önemli teknik programı okutacak, bu alanda doktorasını yapmış; örneğin Prof.Dr.Turgut BİLGİN ya da Prof.Dr.Mesut ELİBÜYÜK benzeri bir bilim adamının, bölümde mevcut olmayışıdır. Hiç kuşku yok ki, buna, Türkiye Bölgeler Coğrafyası'nda uzmanlaşmış ARINÇ gibi, bir de *Genel bölgesel coğrafya ve kıtalar-ülkeler* konularında uzmanlaşmış; örneğin Prof.Dr.Talip YÜCEL, Prof.Dr.Selami GÖZENÇ ya da en iyilerinden birisi olarak, Prof.Dr.Besim DARKOT gibi benzeri bir veya iki bilim adamı neden olmasın? Bölüm, **Beşeri ve İktisadi Coğrafya araştırmacılarının çoğunlukta olduğu**; yayınlarının bu alanda önem kazandığı bir araştırma ve eğitim kurumu olup, belli başlı yayınlara az sonra değinilecektir. Bunun başlıca iki sebebi vardır:

• *Bölümden ayrılanların önemli bir kısmının fiziki coğrafyacı olmaları:* Özellikle 1978 sonrasında ayrılanların çoğunluğu, fiziki coğrafyacıdır. Bunlar, hatırlanacağı üzere Prof.Dr. Ahmet ACAR (1988'de vefat etti), Prof.Dr. Asaf KOÇMAN, Prof.Dr. İbrahim ATALAY, Prof.Dr. Ahmet NİŞANCI, Prof.Dr. Meral AVCI, Prof.Dr. Nuriye GARİPAĞAOĞLU, Yrd.Doç.Dr. Sebahat UZUN, Prof.Dr. Hayriye SAYHAN, Prof.Dr. Sencer SAYHAN, Prof.Dr. Ergün DAYAN, Doç.Dr. Özer YILMAZ, Yrd.Doç.Dr. Fatma KAFALI-YILMAZ, hep Atatürk Üniversiteli fiziki coğrafyacı bilim adamlarıdır.

• *Prof.Dr.Hayati DOĞANAY'ın beşeri ve iktisadi coğrafyacı olması:* Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü'nde, daha çok beşeri coğrafyacıların ağırlık kazanmaları ve hatta, nakiller yoluyla bunun bazı üniversitemize de yansımaları, hiç kuşku yok ki, 1977-1991 devresinde bölümde görev yapan (bölümün başkanlığını da yapmıştır) Doğanay ile de ilgili bir sonuçtur. Özellikle 1983-1991 devresi için bunun daha belirgin olduğu göze çarpar. Çünkü bugün her birinin çok sayıda eserleri bulunan Prof.Dr. Kenan ARINÇ, Prof.Dr.Saliha KODAY, Prof.Dr.İhsan BULUT, Prof.Dr.Ramazan ÖZEY (Marmara Üniversitesi), Prof.Dr.Mehmet TIRAŞ (Sütçü İmam Üniversitesi), Prof.Dr. Sedat AVCI (İstanbul Üniversitesi), Doç.Dr.Salih CEYLAN (M.Akif Üniversitesi), Yrd.Doç.Dr.Osman YILMAZ (M.Akif Üniversitesi), Doç.Dr.Zeki KODAY, Doç.Dr.Mehmet ZAMAN ve Yrd.Doç.Dr.Ökkeş KESİCİ hep bu devrede ilme kazandırılmışlardır. Doğanay, fiziki coğrafya tezi çalıştıramayacağına ve bölümünde kesinlikle elemana ihtiyacı bulunduğu göre, kuşkusuz *beşeri coğrafyacılar* alması gerekiyordu. Çok da iyi etmiş; bugün ülkemizin dört bir yanında; Ağrı'dan İzmir'e ve Erzurum'dan Muğla'ya *Coğrafya ilmi, Atatürk Üniversitesi damgası taşır*. Bunda, Doğanay'ın da imzası olduğundan, gurur duymaması için herhangi bir sebep yoktur.

Coğrafya Bölümü'nün müfredat programı konusuna gelince: Her eğitim kurumunda olduğu gibi, bu bölümde de, zaman zaman programlar (lisans programı) yenileştirilmiş ve biraz daha mükemmel duruma getirilmiştir. Bölümdeki ilk köklü program değişikliği, 1987-1988 öğretim yılında yapılmıştı (Ek 1). Ancak bu programda; örneğin 2011-2012'de yürürlükte olan programdaki gibi *Coğrafya Araştırmalarında Bilgisayar Kullanımı* ve *Mesleki İngilizce* benzeri önemli dersler yoktu (Ek 2). Yeni programa bu tür derslerin alınmaları; ancak mezunların *iş bulma* konusunda kendilerine büyük kolaylık sağlayacak bu tür dersler ve benzerlerinin *seçmeli* kategorisinde düşünülmesi önemli bir eksiklik olarak göze çarpar.

Coğrafya bölümlerini yönetenler unutmamalı ki, MEB yönetimini işaret etmekle mezunlarımızın iş bulma sorunu çözümlenemez. Bu, işin ütopya cephesi olup, hiç yararı olmayan politize yönüdür. Hepimizin çok iyi bildiği gibi, 5000 öğrenci, ucube bir eğitim yöntemi olan *uzaktan eğitime*, 2200-2300 öğrenci de örgün coğrafya bölümlerine kaydederek, hiçbir yere varamayız (sekiz dokuz ay, ayda ikişer maaş alınmasının dışında). Çünkü mezunların en fazla %15 ila %20'si coğrafya öğretmenliğine atanabilir. Ucube eğitim sınıfları da mezun vermeye başlayınca (derhal kapatılmalıdır), bu pay %5-%6'lara kadar düşecektir. **O halde;**

- İkinci öğretimler hemen kapatılmalı,
- Bölümlerde kontenjanlar 20 ila 25 öğrenci olarak sınırlandırılmalı,
- Mükemmel bir bitirme tezi araştırması hazırlatılmalı,
- Mesleki İngilizce sekiz yarıyla dağıtılmalı,
- Bilgisayar eğitimi göstermelik olmaktan çıkarılıp, ağırlıklı dersler konumuna getirilmeli,
- Temel matematik, genel jeodezi, yoğun bir kartoğrafya...istatistik gibi dersler konulmalı...

Kanımcı, bu **coğrafyacı yetiştirme modeli işsiz bırakmaz**. Üniversitemizin Coğrafya Bölümü 2002 ve 2009'da yürürlüğe koyduğu müfredat programını revize edip, kontenjanlarını düşürürse, sanırım *bu modele en hazır ya da en yakın bölümlerden birisi* olarak gözükmektedir. Ancak, ülkede uzun yıllardan bu yana olduğu üzere, öğretim üyelerine yeterli miktarda zam yapılmamaya devam edilir ve *bazı gözü-gönlü aç kimseler de ücretlere hırsla-iştiyakla sarılırsa, korkarım ki günümüzdeki yapı daha yıllarca değişmez; getir kadrolu üç yardımcı doçent adı; al sana 50 öğrenci gündüze, 50 öğrenci geceye tahribatı*, uzun yıllar devam edebilir.

Coğrafya Bölümü'nde yayın etkinliği de dikkat çekici boyutlara ulaşmıştır. Bölümde, yaklaşık 1970-2010 devresinde, araştırmacıların birinci yazar⁵ olduğu, 250 dolayında yayın yapılmıştır. Bölümün ilk yayınlarını, kurucusu Prof.Dr.M.Tevfik TARKAN⁶ ile Prof.Dr. A.Necdet SÖZER⁷ ile Prof.Dr.Ahmet ACAR⁸ yapmışlardır.

Bilim yayınlarının, kuşkusuz bütünü buraya söz konusu etmek, makale çalışması çerçevesindeki bu inceleme yazımızın sınırları dışına taşar. O nedenle, Bölümün ilk öğretim üyeleri ve yayınlarını söz konusu ettikten sonra; *kitap formatında yayımlanan daha yeni eserler* özetle tanıtılırsa, amaca uygun bir yayın etkinliği tanıtımı gerçekleştirilmiş olur.

Az önce söz konusu edilen üç öğretim üyesi dışında, Tablo 2 üzerinde adları geçen öğretim üyelerinden önce Bölümde görev yapmış bazı öğretim üyelerinin de yayınları söz konusudur. Bunlar arasında Prof.Dr.İbrahim ATALAY⁹, Prof.Dr.Ahmet NİŞANCI¹⁰ ve Prof.Dr.Hayati DOĞANAY'ın¹¹ yayınları hatırlanabilir.

⁵ **Birinci yazar sorunu:** Her ne kadar *iki yazarlı çalışmalar için toplam puanın 0,8'i; üç yazarlı eser için 0,6'sı ve daha fazla yazarlı çalışmalar için 0,5'i karşılığı puan verilir* hükmü, Doçentlik sınav yönetmeliklerinde yer alırsa da, burada akla şu soru gelmektedir:

Esere hiçbir katkısı olmadığı halde, birinci ya da ikinci yazar olarak imza atanlara ne diyeceğiz? Bunları, hangi kanıtları kullanarak ayıklayacağız? Bu etik sorun nasıl aşılabilir?

⁶ Prof.Dr.M.Tevfik TARKAN'ın kitap olarak yayınları, şunlardır:

Tarkan,T.,1973, Orta ve Aşağı Çoruh Havzası. Atatürk Üniv. Yay.166, Edebiyat Fak.No:37, Erzurum.

Tarkan,T.,1973, Rize-Hopa Yöresi Coğrafi Etüdü. Atatürk Üniv. Yay.No.145, Edebiyat Fak. Yay. No: 35, Erzurum.

Tarkan,T.,1973, Zirai Klimatoloji. Atatürk Üniv. Yay.No.230, Edebiyat Fak. Yay. No:48, Erzurum.

Tarkan,T.,1973, Türkiye'de Çay Ziraati ve Endüstrisi. Atatürk Üniv. Yay.No.195, Edebiyat Fak. Yay. No:41, Erzurum.

Tarkan,T.,1975, Kıbrıs (Genel çizgileriyle). Atatürk Üniv. Yay.No.417, Edebiyat Fak. Yay. No:77, Erzurum.

⁷ Prof.Dr. A.Necdet SÖZER'in kitap formatındaki başlıca yayınları:

Sözer,A.N.,1969, Diyarbakır Havzası. İş Matbaacılık, Ankara.

Sözer,A.N.,1970, Erzurum Ovasının Beşeri ve İktisadi Coğrafyası. Atatürk Üniv. Yay.No.101, İşletme Fak. Yay. No:9, Erzurum.

Sözer,A.N.,1972, Kuzeydoğu Anadolu'da Yaylacılık. İş Matbaacılık, Ankara.

⁸ Prof.Dr.Ahmet ACAR'ın kitap formatındaki başlıca yayınları:

Acar,A.,1974, Mineroloji ve Petroğrafya. Atatürk Üniv. Yay.No.39, Fen Fak. Yay. No:339, Erzurum.

Acar,A.,1974, Jeoloji. Cilt I, Atatürk Üniv. Yay.No.367, Fen Fak. Yay. No:38, Erzurum.

Acar,A.,1975, Jeoloji. Cilt II, Atatürk Üniv. Yay.No.425, Fen Fak. Yay. No:69, Erzurum.

⁹ Prof.Dr.İbrahim ATALAY'ın Coğrafya Bölümü'nde yaptığı kitap formatındaki yayınları:

Atalay,İ.,1978, Erzurum Ovası ve Çevresinin Jeolojisi ve Jeomorfolojisi. Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay.No.91/81, Erzurum.

Atalay,İ.,1981, Denizaltı Jeolojisi ve Jeomorfolojisi. Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay.No.96/9, Erzurum.

Biraz önce ifade edildiği üzere, 1970-2010 devresinde *Coğrafya Bölümü*'nde, birinci yazar eser sayısı, 250'yi buluyordu. Bildiri ve konferanslar gibi olması gereken etkinlikler ile ikinci ya da üçüncü yazar eserleri de dikkate alındığında bu sayının, yaklaşık 300'ü aştığı dikkati çeker. Bu bağlamda, biz burada, *sadece kitap formatındaki yayınlar* üzerinde durmak istiyoruz.¹²

Hemen değinmek ve hatırlatmak isterim ki, Coğrafya Bölümü'nde, özellikle *kitap formatında bir çok etüd* yapılmış ve ekonomik-sosyal, kültürel kalkınma planlarında baz olarak alınması gereken pek çok *öneriler*; hatta *fiziki plânlama kararları* ile *bölge plânlaması kararları* ortaya konulmuştur. Araştırmaların sayfa tutarları ve sayısal yoğunlukları sebebiyle, bu *kitaplar* da, çok özet bir biçimde yorumlanmışlardır. Bunların ilki ve öncüsü, hiç kuşku yok ki, **Prof.Dr.Hayati DOĞANAY**'ın *Erzurum'un Şehirsal Fonksiyonları ve Başlıca Plânlama Sorunları* (1983) konulu *Doçentlik tezi* araştırmasıdır.¹³ Erzurum'un gecekondulu sorunu ve sorunun çözüm yolları (bugün büyük ölçüde çözümlenmiştir); kent içi trafik sorununun çözümlenmesi konusunda, hiç olmazsa kuzey çevre yolunun (o zaman bugünkü 50. Yıl caddesi), Karasu ovasının kuzeyinden ve güney çevre yolunun ise (bugünkü mevcut güzergâh) Palandöken dağları kuzey eteklerinden geçirilmesi gerektiği; su sorununun Dadaşköy kuyularıyla çözümlenemeyeceği; daha köklü ve uzun vadeli projeler uygulanması gerektiği; kentte alt ve üst geçitlere gerek bulunduğu... gibi bir çok öneri getirilmiş ve bunlar, büyük çoğunluğuyla da uygulamaya konulmuştur. Yine ilde yüksek bir kış turizm potansiyeli bulunduğu; özellikle de Palandöken'in potansiyelinin hizmete sokulması gerektiği ileri sürülmüş ve bugün önemli bir kısmı gerçekleşmiştir.

¹⁰ **Nişancı,A.,1979**, Türkiye'nin Yağış Şartları. Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay.No.73, Erzurum.

¹¹ Prof.Dr.Hayati DOĞANAY'ın Coğrafya Bölümü'nde yaptığı kitap formatındaki yayınları:

Doğanay,H.,1987, Türkiye Turizm Coğrafyası. Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Yay.No.89, Erzurum.

Doğanay,H.,1987, Ziraat Coğrafyası. Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Yay.No.89, Erzurum.

Doğanay,H.,1988, Doğal Kaynaklar. Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Yay.No.89, Erzurum.

Doğanay,H.,1988, Coğrafya'da Metodoloji. Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Yay.No.34, Erzurum.

¹² Daha önce de hatırlatıldığı üzere, gerek Coğrafya Bölümü ve gerekse Coğrafya Öğretmenliği akademik birimleri ile ilgili, araştırma, yayın ve eğitim-öğretimi değerlendirirken, çalışmamın sınırlı tutulma zorunluluğu sebebiyle, sadece *kitap formatındaki yayınlar* söz konusu edilmiştir. Coğrafya eğitimi ya da Eğitim coğrafyası gibi başlıklar altında bugüne dek yapılmış yayınların, hiçbirisi bu konuyla doğrudan ilintili değildir. Umarız ki, bu ihmal bundan sonra düzeltilir ve *land-use açısından eğitim kurumları; bölüm ya da fakülte tarihçeleri; topoğrafik iklimik olumsuz koşullar ve eğitim...* gibi coğrafya ilmi ile eğitimin bağıni kuran çalışmalar bu uyarım doğrultusunda başlatılır.

¹³ **Doğanay,1983**, Erzurum'un Şehirsal Fonksiyonları ve Başlıca Plânlama Sorunları. Basılmamış Doçentlik Tezi, Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, Erzurum.

Çevrenin doğal değerlerini koruma konusundaki ilk Bölüm yayını, *Nemrut Yanardağı* (1987) konulu yayın olup, **Prof.Dr.Kenan ARINÇ** tarafından hazırlanmıştır. Eserde yapılan doğal çevreyle ilgili analiz, yönetim organizasyonuna ışık tutacak bir bakış ufku ortaya koymaktadır. Aynı araştırmacının *Ahlat İlçesinin Coğrafyası* (1998) ve *Tatvan Şehri* (2001) gibi araştırmalarıyla, *Coğrafi Bölgeler 1: Kıyı Bölgeleri* (2005) ve *Türkiye'nin İç Bölgeleri* (2009) gibi ders kitapları da üniversitemiz için önemli bir eksikliği tamamlamıştır.¹⁴

Bölümdeki her araştırmacı gibi makaleler çerçevesindeki çalışmaları yanında kitap formatında yayınlar yapan bir diğer öğretim üyesi **Prof.Dr.İhsan BULUT** olup, *Torul'un Coğrafi Etüdü* (1998), gelişmemiş bir kasaba yerleşmesinde sosyal ve ekonomik görünümü, sınırlı işlevsel etki alanıyla da ilgi kurarak incelemiş bir araştırmadır. Diğer bir araştırma olan *Şehir Coğrafyası Açısından Sorgun* (1998), özellikle Devlet karayolunun fizyonomiye şekil vermiş olması ve yapılan plânlama yanlışlıkları gibi yönleriyle, kent yönetimlerince şehir ve bölge plânlaması konularında göz önünde tutulması gereken temel fikirler sergilemiştir. Araştırmacının, ayrıca *Yozgat İlinin Coğrafyası* (2003) konulu bir çalışması ile *Genel Tarım Bilgileri ve Tarımın Coğrafi Esasları* (Ziraat Coğrafyası,2006) konulu bir ders kitabı çalışması da bulunmaktadır.¹⁵

Bölümde yaklaşık 2000 yılından bu yana, kitap formatında araştırmalar yayımlayan önemli araştırmacılardan birisi de, 2009 yılından beri Bölümün başkanlığını da üstlenmiş olan, **Prof.Dr.Saliha KODAY** olup, *Murgul Çayı Havzasının Coğrafyası* (2000) ve *Doğu Anadolu Bölgesinde Hayvancılık* (2005), bu eserlerin en önemlileridir.¹⁶

¹⁴ Prof.Dr.Kenan ARINÇ'in kitap formatındaki başlıca çalışmaları:

Arınç,K.,1997, Korunup Değerlendirilmesi Gereken Bir Doğa Harikası: **Nemrut Yanardağı**. Bitlis Valiliği Yay. No.3, Bitlis.

Arınç,K.,2001, Tatvan Şehri: Kuruluşu, Gelişmesi ve Sorunları. Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Yay. No. 99, Erzurum.

Arınç,K.,2005, Türkiye Coğrafyası, 1.Cilt: Kıyı Bölgeleri. Coğrafya Serisi, Erzurum.

Arınç,K.,2009, Doğal, İktisadi, Sosyal ve Siyasal Yönleriyle Türkiye'nin İç Bölgeleri. Eser Ofset Matbaacılık, Erzurum.

¹⁵ Prof.Dr.İhsan BULUT'un kitap formatındaki başlıca çalışmaları:

Bulut,İ.,1998, Torul'un Coğrafi Etüdü. Atatürk Üniversitesi Yay.No.876, Kâzım Karabekir Eğitim Fak. Yay.No.96, Erzurum.

Bulut,İ.,1998, Şehir Coğrafyası Açısından Sorgun. Atatürk Üniversitesi Yay.No.877, Kâzım Karabekir Eğitim Fak. Yay.No.96, Erzurum.

Bulut,İ.,2003, Yozgat İlinin Coğrafyası. Atatürk Üniversitesi Yay.No.936, Fen-Edebiyat Fakültesi Yay.No.101, Erzurum.

Bulut,İ.,2006, Genel Tarım Bilgileri ve Tarımın Coğrafi Esasları (Ziraat Coğrafyası). Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara.

¹⁶ Prof.Dr.Saliha KODAY'ın kitap formatındaki başlıca çalışmaları:

Koday,S.,2000, Murgul Çayı Havzasının Coğrafyası. Atatürk Üniversitesi Yay.No.912, Fen-Edebiyat Fakültesi Yay.No.98, Erzurum.

Bunlardan, özellikle *Doğu Anadolu Bölgesinde Hayvancılık*, gerek ortaya çıkarılan doküman ve gerekse coğrafi bakış ufku ile bölgeye yönelik kırsal kalkınma plânlamalarında mutlaka dikkate alınması gereken bir çalışmadır.

Bölüm öğretim üyelerinden **Prof.Dr.Hasbi SOYLU**'nun kitap formatındaki başlıca eserleri, *Şehir Coğrafyası Açısından Bir Araştırma: BİNGÖL* (2003) ve *Bingöl İli Turizm Coğrafyası* (2004) olarak burada hatırlanabilirler. Gerek kent planlaması ve gerekse turistik kaynakların işletilmeye açılmak üzere planlaması yapılırken, söz konusu eserlerin görüş ve önerilerinden yararlanılmasının, akılcı bir istikamet olacağı kuşkusuzdur.¹⁷

Beşeri ve İktisadi coğrafya araştırmalarıyla tanınan Bölüm öğretim üyelerinden **Doç.Dr. Mehmet ZAMAN**, kitap formatındaki araştırmalarını, bütünüyle Doğu Karadeniz Bölümü'nden seçmiştir. Vakfıkebir ve onun güneyinde yer alan Tonya, beşeri coğrafyacı mantığı, araştırma yöntemi ve teknikleriyle incelenmiş olup, kırsal plânlama çalışmalarında yararlanılabilecek zengin bir doküman bir araya getirilmiştir (2001 ve 2004). Ancak araştırmacı esas hizmetini, *Doğu Karadeniz Bölümü'nde Dağ ve Yayla Turizmi* (2007 ve 2010) çalışmaları ile *Trabzon İlinin Turizm Coğrafyası* (2012) alanındaki çalışmalarıyla yapmış bulunmaktadır.¹⁸ Eserlerin tanzim şablonları ve literatürü, az çok benzer olsa da, Doğu Karadeniz Bölümü yaylacılığı ile bu coğrafi bölümdeki *Dağ ve Yayla Turizmi* zenginliklerinin tanıtımı konusuna yapılan hizmet dikkate alındığında, taktire şayan büyük bir hizmet ortaya çıktığı anlaşılmaktadır.

Makale, bildiri-makale ve konferans metni makale formatında çok sayıda yayını bulunan **Doç.Dr.Zeki KODAY**, kitap formatında *Arhavi Çayı Havzasının Coğrafyası* (2003) konulu tek çalışma hazırlamıştır.¹⁹ Sahayı etüd etmiş; sosyal ve ekonomik sorularını

Koday,S.,2005, Doğu Anadolu Bölgesinde Hayvancılık. Atatürk Üniversitesi Yay.No.949, Fen-Edebiyat Fakültesi Yay.No.10a, Erzurum.

¹⁷ Prof.Dr.Hasbi SOYLU'nun kitap formatındaki başlıca çalışmaları:

Soylu,H.,2003, Şehir Coğrafyası Açısından Bir Araştırma: BİNGÖL. Bakanlar Matbaası, Erzurum.

Soylu,H.,2004, Bingöl İli Turizm Coğrafyası. Aktif Yayınevi, İstanbul.

¹⁸ Doç.Dr.Mehmet ZAMAN'ın kitap formatındaki başlıca araştırmaları:

Zaman,M.,2001, Tonya İlçesinin Coğrafi Etüdü. Tonya Belediyesi Kültür Yayınları, No.1, Trabzon.

Zaman,M.,2004, Vakfıkebir İlçesinin Coğrafyası. Atatürk Üniv.Yay.No.937, Fen-Edebiyat Fak.Yay.No.102, Erzurum.

Zaman,M.,2007, Doğu Karadeniz Kıyı Dağlarında Yaylalar ve Yaylacılık. Atatürk Üniv.Yay.No.960, Fen-Edebiyat Fak.Yay.No.105, Erzurum.

Zaman,M.,2010, Doğu Karadeniz Kıyı Dağlarında Dağ ve Yayla Turizmi. Atatürk Üniv.Yay.No.977, Edebiyat Fak.Yay.No.134, Erzurum.

Zaman,M.,2012, Trabzon İlinin Turizm Coğrafyası. Atatürk Üniv.Yay.No.999, Edebiyat Fak.Yay.No.137, Erzurum.

¹⁹ **Koday,Z.,2003**, Arhavi Çayı Havzasının Coğrafyası. Atatürk Üniv.Yay.No.934, Fen-Edebiyat Fak.Yay.No.100, Erzurum.

ortaya çıkarmış; kırsal plânlamalara baz oluşturacak, saha ile ilgili detaylı bir doküman bir araya getirilmiş başarılı bir araştırmadır.

Bölümün, şimdilik tek fiziki coğrafyacı öğretim üyesi olan **Doç.Dr.İbrahim KOPAR**, kitap formatında iki önemli araştırma yayımlamıştır. Bunlar, *Hasan Dağı ve Yakın Çevresinin Fiziki Coğrafyası* (2007) ile *Melendiz ve Karasu Çayı Havzalarının Jeomorfolojisi* (2010) başlıklarından oluşur.²⁰ Her iki eser de örnek birer fiziki coğrafya etüdü olup, özellikle Hasan Dağı ile ilgili araştırma, *volkanoloji* ve *dağ turizmi* konularında, bölgeye yönelik bir *kılavuz eser* olarak da düşünülebilir.

Daha önce de ifade edildiği üzere, kitap formatında araştırmalardan başka, Bölüm öğretim üyeleri ve öğretim elemanlarına ait, makale çalışmaları, yüksek lisans ve doktora çalışmaları bulunmaktadır. Ancak değerlendirme de, sadece *kitap formatında yayınlar* esas alınmıştır.²¹

²⁰ Doç.Dr.İbrahim KOPAR'ın kitap formatındaki başlıca araştırmaları:

Kopar,İ.,2007, Hasan Dağı ve Yakın Çevresinin Fiziki Coğrafyası. Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara.

Kopar,İ.,2010, Melendiz ve Karasu Çayı Havzalarının Jeomorfolojisi. Atatürk Üniv.Yay.No.981, Edebiyat Fak.Yay.No.136, Erzurum.

²¹ Coğrafya Bölümü'nün bir kısım kitap formatındaki yayınları, yaptığımız bu çalışmada söz konusu edilmemiş olabilir. Ancak, bir eksiklik varsa bu, eldeki makalenin yazarı veya Coğrafya Bölümü Başkanlığı'na ait değildir. Çünkü, resmi yazıyla talep edilen yayın listeleri (14.03.202 tarih ve 092 sayılı Bölüm yazımız) literatür kayıtları üzerinden değerlendirmeler yapılmıştır.

• Coğrafya Öğretmenliği Anabilim Dalı

Atatürk Üniversitesi'nde coğrafya araştırmaları ve eğitimi konulu incelememize giriş yaparken de hatırlatıldığı üzere bu hizmet, iki akademik birim tarafından yapılmaktadır. Bunlardan, Üniversitemiz Edebiyat Fakültesi *Coğrafya Bölümü*, biraz önce çok özet bir biçimde tanıtıldı. Burada ise, Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi *Coğrafya Öğretmenliği*²² anabilim dalının; araştırma ve eğitim-öğretim etkinlikleri özetlenmiştir.

Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Coğrafya Öğretmenliği, *eğitim enstitüleri* 1982'de fakülteye dönüştürülerek (bir kısmı iki yıllık eğitim yüksekokulu olmuştur), oluşturulan öğretmenlik branşlarından birisidir. Gerçi 1993-1994 öğretim yılında yapılan bir değişiklikle, eğitim fakültelerinin bütün orta öğretim branşları, *bölüm şeklinde teşkilatlanmıştır*; Tarih Eğitimi Bölümü, Fizik Eğitimi Bölümü, Kimya Eğitimi Bölümü, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü gibi. Bunlar, 1998-1999'da Orta öğretim Fen ve Matematik Eğitimi Bölümü ile Orta öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Bölümü diye iki bölüme indirgenmişse de, daha önce mevcut olan sekiz ayrı öğretmenlik branşı; ÖSS başvurularında *branş öğretmenliği* adıyla ve fakültelerin yönetim taksimatında *eğitimi anabilim dalı* adlandırmalarıyla varlıklarını sürdürmektedirler. Bu anabilim dallarının her birisi, birer akademik birim olup, öğretim üyeleri ve yardımcıları, sadece eğitim ve öğretim yapmakla değil, araştırmalar ve yayınlar yapmakla da uğraşmaktadırlar. Kuruluş tarihlerinin çok yeni olduğu dikkate alınırsa (bir kısmı 1982'de, bir kısmı ise, 1992'de

²² *Coğrafya Öğretmenliği*: 1982'de Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi oluşana dek, 1962'den beri varlığını sürdüren Kâzım Karabekir Eğitim Enstitüsü'nün, eğitim-öğretim süresi üç yıl ve amacı orta okullara *Sosyal Bilgiler Öğretmeni* yetiştirmek olan *Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümü* vardı. Enstitü fakülteye dönüştürülünce, bu program, öğretim süresi dört yıl olan *Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümü* adını aldı. Aynı lise branş öğretmenliği diploması veren, birbirleriyle bir program benzerliği olmayan; *Coğrafya Öğretmenliği* ve *Tarih Öğretmenliği* adlarıyla, tek bölüm olarak yeniden organize edildi. Ancak bölüm, 1993-1994 öğretim yılında, **Coğrafya Eğitimi Bölümü** ve **Tarih Eğitimi Bölümü** adlarıyla, iki bölüm başkanlığı durumuna getirildi.

Bu bölümleşmeyi olumsuz bir yaklaşım olarak algılayan dar düşünceli kimi çevreler, harekete geçmekte hiç gecikmediler. Bu bağlamda, adına *yapılandırma* denilen *sahnedan silme* çabaları, 1998-1999 öğretim yılında yürürlüğe konulmaya ramak kala, zamanın Milli Eğitim Bakanı ve eğitimden anlayan yetkililerin bilgilerine sunulularak, Eğitim Fakültelerinde oluşmuş orta öğretime dönük sekiz branşın yok edilmesi önlendi. Bunların yerine, bazı bölümler oluşturuldu: Matematik, Fizik, Kimya, Biyoloji öğretmenlikleri; **Orta Öğretim Fen ve Matematik Alanları Eğitimi Bölümü**; Türk Dili ve Edebiyatı, Felsefe Grubu, Tarih ve Coğrafya Öğretmenlikleri de, **Orta Öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Bölümü** adını aldı. Eğitim-öğretim süreleri, bu programlar için beşer yıla (on yarıyıl) çıkarıldı. Sekiz adet bölüm başkanlığı, iki bölüm başkanlığına indirgendi. Bu yıkıma karşın, yine de orta öğretim okullarımıza branş öğretmeni olmak isteyen ve öğretmenlik mesleğini kendisine uygun bulan yüksek puanlı adaylar, söz konusu bu anabilim dallarını, yani *Öğretmenlik branşlarını tercih etmekte* olup, iyi niyet eseri olmayan bir grup kimsenin çabaları ve raporları da, bu önemli branşları yok edememişler; zaman içinde kendileri silinip gitmişlerdir.

fakülte statüsü kazanmışlardır); yine de çok kaliteli yayınlar yaptıkları, ilk bakışta dikkati çekmektedir.

Bunlardan birisi de, Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi *Coğrafya Öğretmenliği* (Coğrafya Eğitimi Anabilim dalı) olup, aşağıda anabilim dalının tarihçesi, akademik etkinlikleri ve işlevleri kısaca söz konusu edilmeye çalışılmıştır:

Burada esas konumuz olan **Coğrafya Öğretmenliği**'nin, oluşturulduğu 1982-1983 öğretim yılında, lisans öğretimi görmüş iki eleman hariç, hiç akademik elemanı yoktu. Dersler, *Öğr.Gör.Yılmaz KOYUNCU* (1994'de vefat etti), *Öğr.Gör. Hafize KATKAT* (Sanat Tarihçi; 2006'da vefat etti) ve *Öğr.Gör. Mine GERNİ* (İktisatçı, 1990'da bölümden ayrıldı) tarafından yürütülüyordu. Kartografya derslerine YÖK tarafından iki yarıyıllığına görevlendirilen, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Coğrafya Bölümü Öğretim üyesi Yrd.Doç.Dr. Mesut ELİBÜYÜK ve Coğrafya'ya Giriş, Doğal Kaynaklar ve Türkiye Ekonomik Coğrafyası derslerine de, Fen-Edebiyat fakültesi Coğrafya Bölümü'nden Yrd.Doç.Dr.Hayati DOĞANAY giriyorlardı. Yine de açık kalan, bazı dersler için, liselerden hiç olmazsa lisans eğitimi almış bir-iki coğrafya öğretmenin ücret karşılığı derslere getirilmesi akıl edilemiyor; lisans mezunu tarih öğretim görevlilerine, anabilim dalında ders verdiriliyordu.

Fakültemizin kurucu dekanı **Prof.Dr.M.Kaya BİLGEGİL**, bu programı kapatmayı düşünmüşse de, bundan vazgeçerek, programa başarılı ve çalışkan araştırma görevlileri alınması önerisini (öneri, Doğanay'ın fikridir) daha akli bulmuştur. Bu bağlamda, anabilim dalına; 1984-1985 öğretim yılında sırayla, *Ali UZUN*, *İbrahim GÜNER*, *Hakkı YAZICI* ve *Mustafa GİRGİN*; 1985-1986 öğretim yılında *Abdullah KÖSE* ve 1986-1987'de de *Halil KOCA* alınmışlardır.

Tıpkı, Edebiyat Fakültesi *Coğrafya Bölümü* gibi, Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi *Coğrafya Öğretmenliği* de, eskiden beri, **beyin göçü** vermektedir. Bu hareketlilik ve *ayrılışlar* yaklaşık 2000-2008 devresine rastlamakta olup, her iki yüksek öğretim programında, farklı sebeplere dayanır. En kısa biçimde ifade edilecek olursa; Coğrafya Bölümü'nden ayrılan öğretim üyelerinin büyük çoğunluğu, kendi özgür iradeleriyle ayrılmışlardır. Örneğin, Prof. TARKAN, Prof. SÖZER, Prof. ACAR, Prof. ATALAY, Prof. NİŞANCI, Prof. KOÇMAN.... gibi. Oysa Coğrafya Öğretmenliği kadrolarından, yaklaşık 1993-2008 devresinde ayrılan 13 akademik elemanın, sadece ikisi (Prof. UZUN ve Prof. GÜNER) özgür iradeleriyle ayrılmışlardır. Diğerleri, *Anayasal bir hak ve sorumluluk olan uzmanlık alanlarında ders vermeleri ve araştırmalar yapmaları önlenerek, eğitim bilimi dersleri okutmaya zorlandıkları için* ayrılmışlardır.²³ Oysa uygulama, etik dışı ve

²³ *Eğitim Fakültesi öğretim üyeleri kendi misyonuna dönsün:* Üniversitemiz ve Fakültemizin 2000-2008 yönetimleri, bu tür bir nakarat, yani terane tutturdular; Eğitim Fakültesi öğretim üyelerinin;

mevzuat dışı, yasalardan gücünü almayan keyfi bir dayatma olup, hiç kimse ayrılmayarak (diğer bölümlerden de birçok ayrılan olmuştur); kanunların gücüne aldırış etmeyen Üniversite ve Fakülte yönetimleri ile yasal kulvarda mücadele etme yolunu seçmeli idiler. Tası tarağı toplayıp gitmek, asla çözüm olmamış; Eğitim Fakültesi'nin başlıca önemli branş öğretmenliği bölümlerinin işlevsiz duruma getirilmesini, kutsal bir dava gibi benimsemiş kimselerin, geçici bir süre için de olsa, sadece ve sadece elini güçlendirmeye yaramıştı (Tablo 4).

Tablo 4. Coğrafya Öğretmenliği'nden Beyin Göçü ve Atandıkları Üniversiteler (1995-2012).

Adı ve Soyadı	Göreve başlama	Ayrılış	Atandığı Üniversite ve Unvan ¹
Ali UZUN	1984	1993	Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Prof.Dr.
İbrahim GÜNER	1984	2001	Muğla Üniversitesi, Prof.Dr.
Hakkı YAZICI	1984	2003	Kocatepe Üniversitesi, Prof.Dr.
Mustafa GİRGİN	1984	2003	Muğla Üniversitesi, Yrd.Doç.Dr.
Abdullah KÖSE	1985	2000	Balıkesir Üniversitesi, Prof.Dr.
İ.Fevzi ŞAHİN	1991	1998	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği, ² Doç.Dr.,
Çiğdem ÜNAL	1991	1998	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği, Prof.Dr.
Mustafa ERTÜRK	1993	2004	Muğla Üniversitesi, Doç.Dr.
Ünal ÖZDEMİR	1993	2011	Karabük Üniversitesi, Doç.Dr.
Ramazan SEVER	1995	2011	Giresun Üniversitesi, Prof.Dr.
Ünsal BEKDEMİR	1995	2008	Giresun Üniversitesi, Prof.Dr.
Serkan DOĞANAY	1996	2011	Giresun Üniversitesi, Doç.Dr.
Bayram ÇETİN	2002	2008	M.Kemal Üniversitesi, Yrd.Doç.Dr.

¹Elemanın 2012 itibarıyla unvanı.

²Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi'nde Anabilim Dalı.

örneğin matematik, fizik, kimya, biyoloji; tarih, edebiyat, felsefe grubu, coğrafya bilimleriyle herhangi bir ilgileri yoktur; misyonlarına dönsünler. Bu etik dışı iddia, fiiliyata döküldü ve sözü edilen branşların öğretim üyelerinin uhdesinden alınan dersleri, zamanın Fen-Edebiyat Fakültesi öğretim üyelerinin uhdesine verildi. Yetkileri alınan öğretim üyelerine, yasal olmayan yollardan, dersler bulundu; bütün eğitim fakültelerinde, eğitim bilimi öğretim üyelerince okutulan; *Öğretmenlik Mesleğine Giriş, Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme, Öğretim Teknikleri ve Materyal Geliştirme*; ayrıca da kim hangi eğitim bilimi dersini okutmak isterse, okutsun kolaylığı getirildi. Dört dörtlük bir skandal, etik ilkeleri hiçe sayma...

Kanun dışı uygulamayı, 2001-2002 öğretim yılında resmi yazıyla duyurmakla yetinmeyip, bir de Fakülte Genel Kurulu yaparak, tebliğ ettiler; *Bizim alan dersleriyle bir ilgimiz yok; alan, bütünüyle Fen ve Edebiyat Fakültelerininindir; biz misyonumuza dönüyoruz...* Bu satırların yazarı, zamanın dekanına şu soruyu sordu: *Siz, benim; akşam, beşeri ve iktisadi coğrafya profesörü yatıp, bu sabah, eğitim bilimi eğitimcisi olarak kalkmam gerektiğini mi söylemek istiyorsunuz?* Cevap, şu: *Bu statüyü kabul edenler kalır; kabul etmeyenlerin, ayrılmasını kolaylaştırırız.*

Sanki Atatürk Üniversitesi, zamanın yönetiminin özel koleji. Öyle de olsa, sergilenmek istenen, nezaket dışı, etik dışı ve yasal olmayan bir tutum ve davranıştı.

Bu öğretim üyesi saygınlığını hiçe sayan uygulama, Üniversitemizde 2008'de olan yönetim değişikliği ile yeni yönetim tarafından yürürlükten kaldırılmıştır. Hiç kuşku yok ki, hem önceki yönetim ve hem de halefi, sadece ve sadece kendilerine yakışanı yapmışlardır. Böylece akademik elemanların ders okutma yetkilerini onlara, üniversite yönetimlerinin değil, Yükseköğretim Kanunu'nun sağladığı, bir kez daha kanıtlanmış olmaktadır.

Şayet Yükseköğretim Mevzuatı çizgisinde kalırsa idi, Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi *Coğrafya Öğretmenliği*, bugün öğrencisi bulunan, Eğitim Fakülteleri'ndeki yedi coğrafya eğitimi anabilim dalının, *en güçlüsü* konumunda bulunacaktı. Çünkü dersler, yaklaşık altı profesör, beş doçent ve altı yardımcı doçent tarafından okutuluyor olacaktı. Ne yazık ki, eşitlik ve adalet adına, bu fakültelerin orta öğretim öğretmenlik branşlarına karşı takınılan taraflı tutum ve davranış, Coğrafya Öğretmenliği kadrolarını da, doğal olarak, olumsuz etkilemiştir. Akademik elemanların, *ders okutma yasal yetki ve sorumlulukları* uhdelelerinden alınıp, bir yandan da bunlar *kapatılıyor veya kapatılacaklar* gibi *kaynağı belirsiz, doğru olmayan haberler* yayılmaya devam edince, Fakültemizin hemen bütün orta öğretim öğretmenlik branşlarında olduğu gibi, Coğrafya Öğretmenliği akademik elemanları da, bunlardan olumsuz etkilenmişlerdir. Zaten, adına **yapılandırma** denilen ve örtülü düşüncesi, *söz konusu öğretmenlik branşlarına öğretmen adayı lisans öğrencileri almama* olan anlayış,²⁴ uzun süre iş başında olup, akademik elemanlar yıllarca huzursuz edilmişlerdi. Örneğin, Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi'nde; 1998-1999 öğretim yılında, yeni oluşturulmuş *Fen Bilgisi Öğretmenliği, Türkçe Öğretmenliği, İlköğretim Matematik Öğretmenliği, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği* gibi yapılandırmacıların antipati değil, sempati duydukları programlara, *antipati duyulan ve mutlaka sahneden silinmesi* hesapları yapılan branş öğretmenlikleri kadrolarına geçmeye, çok az öğretim üyesi gönüllü olmuştu. Zamanın Fakülte Dekanı, belli bir kıdem altındaki elemanları, özellikle de araştırma görevlilerini, Fakülte Yönetim Kurulu kararıyla, söz konusu yeni anabilim dallarına aktarmıştı; bunu, yapmak zorunda idi. Çünkü Ankara böyle emrediyordu. İşte şu anda, Prof.Dr. Çiğdem ÜNAL ve Doç.Dr. İ.Fevzi ŞAHİN'in Fakültemiz Sosyal Bilgiler Öğretmenliği kadrolarında bulunduğu; Prof.Dr.Ramazan SEVER, Doç.Dr.Ünal ÖZDEMİR ve Doç.Dr.Serkan DOĞANAY, bu yolla Coğrafya Eğitimi Anabilim dalı kadrolarından, Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı kadrolarına aktarılmış elemanlar olup, Tablo 4 üzerinde adları geçen öğretim elemanları da değinilen nedenlerden dolayı ayrılınca, Tablo 5 üzerindeki durum ortaya çıkmıştı (Tablo 4 ve 5).

²⁴ *Eğitim Fakülteleri Orta Öğretim Öğretmenlik Branşları*: Zaman zaman çalışmamın metni içinde de ifade edildiği üzere, çalışmalarına 1994'de başlanan ve 1998-1999 öğretim yılında sonuçları yürürlüğe konan *Eğitim Fakültelerini Yapılandırma* iddiasından çıkan en önemli sonuçlardan birisi; Matematik, Fizik, Kimya, Biyoloji Öğretmenlikleri ile Tarih, Türk Dili ve Edebiyatı, Felsefe Grubu ve Coğrafya Öğretmenliklerinin *kendi lisans öğrencilerinin olmayacağı*; bunlarda *tezsiz yüksek lisans* yaptırılacağı ve bu programa öğrencilerin, Fen-Edebiyat Fakülteleri ile Fen ve Edebiyat Fakültelerinden alınacağı *prensip kararı* idi. Bunun açıkça anlamı, sekiz önemli öğretmenlik branşının kapatılması demektir. Burada şayet iyi niyet olsa idi, yaklaşık 90 ila 125 branşta öğretmen adaylarına ihtiyaç duyulan bir sistemde, sistemin bütünü düşünülür ve ona göre bir karar verilir. Sorunun sekiz branş üzerinde yoğunlaştırılması, bir kısım programları yok ederek, eş değer olduğu ileri sürülen bölümlere hareket alanı ve avantajlar sağlamaktan başka bir şey değildir.

Zamanın Milli Eğitim Bakanı ve hiç kuşkusuz Hükümet, bu art niyetli kalkışmayı etkisiz duruma getirmiş olup, daha sonra benzer girişimler olmuşsa da, yine aynı yollardan; zarar oluşmadan önüne geçilmiştir. Hiç kimse unutmamalı ki, hangi dönemde olursa olsun, Milli Eğitim Bakanlığı'mızın düşüncesi, *öğretmenlik mesleğini daha da yüceltmek için gereken önlemleri almaktır*; yoksa bunlar arasında, uzun yılların kültürel birikimi olan mükemmel branşları kapatmak değil. Zaten Devlet, bazı ön yargılı şahıslar gibi bireysel değil, bütün sistemi yüceltecek tarzda düşünür.

Gerçi bugün, yine de eğitim ve öğretim yapılmasında aşılabilir sorunlarla karşılaşma, yani bir kriz konumuna gelinmiş değildir. Ancak, Rektör **Prof.Dr.Erol ORAL**'ın yaptığı geliştirici katkılar (1992-2000 devresinde görev yaptı) ondan sonra da sürdürülebilse idi, bugün Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi, büyüme ve gelişme bakımından, çok daha farklı bir konumda olurdu. O'nun halefi olan yönetim, yaklaşık 2000-2008 devresinde geliştirme bir yana; bütün çaba, mevcut kültürel birikimi, akademik kadrosu ve fiziksel olanaklarıyla (orta öğretim için) Fakülteden silip süpürme istikametinde harcandı. Örneğin, kurumun İlköğretim anabilim dallarına akademik elemanlar çifter çifter, bazı yıllar üçer üçer *kadrolu olarak* alınıp, göreve başlatılırken; orta öğretim öğretmenlik branşlarına, iki yılda bir ve o da, birer birer, *Enstitülerden kadrosuz eleman* alınabildi. Bu nasıl adalettir?

Hiç kuşku yok ki, Rektör, **Prof.Dr.Hikmet KOÇAK** (2008 Eylülünde göreve başladı), bu eşitsiz ve adaletsiz yapıyı restore etmeye çalıştı. Ancak ne yazık ki, O'nun göreve gelmesinden bir süre önce, Ankara, demokrasi ve özgürlük dışı bazı *kadro istihdam kararları* yürürlüğe koymuştu: Rektör, Ankara'dan onay ve izin almadan, kadrolara (Arş.Gör., Yrd.Doç., Doç., Prof., ve belki de idari kadrolar) atama yapamamaktadır. Üstelik, *Üniversitemizin gelişmiş olduğu* gerekçesiyle, kadro sayıları da kısıtlanmıştı. Yoksa, eşitlik taraftarı bir yönetim marifetiyle, Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi'ne 2000-2008 devresinde verilen zarar, kanaatimce dört yılda telafi edilebilecekti. Sayın Koçak, umulur ki ikinci dört yılında (2012-2016) bu sorunu çözer.

Tablo 5. Coğrafya Öğretmenliği'nin Akademik Kadrosu (2012).

Adı ve Soyadı	Unvanı	Göreve Başladığı Yıl
Halil KOCA	Prof.Dr.	1986
Hayati DOĞANAY	Prof.Dr.	1991
İ. Fevzi ŞAHİN	Doç.Dr.	1991
Çiğdem ÜNAL	Prof.Dr.	1991
Yaşar GÖK	Yrd.Doç.Dr.	1993
Mete ALIM	Doç.Dr.	2000
Serhat ZAMAN	Doç.Dr.	2000
N.Tanfer ALTAŞ	Yrd.Doç.Dr.	2003
Ogün COŞKUN	Yrd.Doç.Dr.	2004
Alperen KAYSERİLİ	Yrd.Doç.Dr.	2005
Ahmet ÇAVUŞ	Arş.Gör.	2009
Fatih ORHAN	Arş.Gör.	2011
Yılmaz KESKİN	Arş.Gör.	2012

Fakültemiz Sosyal Bilimler Eğitimi anabilim dalında görev yapmaktadırlar.

Coğrafya Öğretmenliği'nin yayın etkinliği konusuna gelince: Bu anabilim dalında görev yapan elemanlar, ders okutma ve diğer görevleri yanında, *yayın etkinliklerini* de sürdürmektedirler. Bu bağlamda, sadece 1995-2012 devresinin tek yazarlı yayın sayısı, 300'ü aşar.²⁵ Daha önce de ifade edildiği üzere, bütün yayınları burada söz konusu etmek

²⁵ Atatürk Üniversitesi'nden nakletmiş olanların, *Coğrafya Öğretmenliği* elemanı iken yapmış oldukları yayınlar da toplam sayıya dâhil edilmişlerdir.

olanaksız olup, Coğrafya Bölümü yayın etkinliği tanıtılırken yapıldığı üzere, burada da sadece **kitap formatında yayınlar**, genel çizgileriyle tanıtılmaya çalışılmıştır.

Lise ders kitapları dışında, **Prof.Dr.Hayati DOĞANAY**'ın kitap formatındaki yayın sayısı, 12 kadardır. Bunların başlıcaları, şöyle sıralanabilirler.

Türkiye Beşeri Coğrafyası (1997); Özetle Türkiye Coğrafyası'na Giriş, Türkiye'nin Coğrafi Konumu ve Sınırları, Türkiye Nüfus Coğrafyası, Türkiye'de Yerleşmeler ve Başlıca Plânlama Sorunları, Türkiye'de Kentleşme ve Sorunları gibi temel bölümlerden oluşmuştur. Ancak eserin, en göz doldurucu özelliklerinden birisi, *derli toplu bir yerleşme coğrafyası sözlüğü* içermesi ve hepsinden de önemlisi, kendisinden Beşeri ve İktisadi Coğrafyanın temel ilkelerini öğrendiğim, Hocam **Prof.Dr.Mecdi EMİROĞLU**'na (1923-1994) armağan edilmiş olmasıdır.

Enerji Kaynakları (Ekonomik Coğrafya 2, 1998); Enerji Kaynaklarının Önemi ve Sınıflandırılması, Klasik (Konvansiyonel) Enerji Kaynakları ve Coğrafi Dağılışı, Yeni ve Yenilenebilir Enerji Kaynakları, Enerji Kaynakları ve Çevre Sorunları gibi önemli konuları işlemiştir. Eser, coğrafya ders kitapları arasında, *yeni ve yenilenebilir bütün enerji kaynaklarına ilk kez yer vermesi; enerji ve çevre sorunları ilgisi kurması*, merhum büyük bilim adamı Ord.Prof.Dr.Ali TANOĞLU'ndan sonra, ilk enerji kaynakları ders kitabı olması gibi üstünlükleri yanında; *Cumhuriyet Devri'nin ilk Beşeri ve İktisadi Coğrafya profesörü öğretim üyesi*, hocam olan, **Prof.Dr.Danyal BEDİZ**'e armağan edilmiş olması gibi üstünlüklerinden de söz edilebilir.

Türkiye Turizm Coğrafyası (2001); Yine önemli üniversite ders kitaplarından birisidir. **Prof.Dr.Aydoğan KÖKSAL**'dan sonra Türkiye'nin turistik kaynaklarını ve sektörü, derli toplu, fakat ayrıntılı bir biçimde ele almış olan eser; sahasında **Prof.Dr.Nazmiye ÖZGÜÇ**, **Prof.Dr.Suna DOĞANER** tarafından yapılan yayınlarla birlikte, üniversite coğrafya öğrencileri ve ilgilenenlerin, bu alandaki kaynak ihtiyacını karşılayan bir çalışmadır.

Doğal Kaynaklar (Ekonomik Coğrafya 1, 2002); Kaynakların Sınıflandırılması, Doğal Kaynakların Sınıflandırılması, Yeraltı ve Yerüstü Doğal Kaynakları, Kaynakların Coğrafi Dağılışı ve Turistik Doğal Kaynaklar gibi önemli sayılabilecek bir program işlenmiş olan eser, aslında iktisatçı bilim adamlarını da yakından ilgilendirir düşüncesindeyim.

Coğrafya Öğretim Yöntemleri (2002); Coğrafya öğretmenleri için önemli bir mesleki kitap olup, Eğitim Fakültelerinin 1998-1999 re-organizasyonu sonucu programlara alınmış zorunlu bir dersin programını içermektedir. Coğrafya öğretmenlerinin; üniversite eğitimlerinde aldıkları detay ilmin, ne kadarının; hangi teknikler, ilkeler ve yöntemlerin sınırları içinde kalarak orta öğretim coğrafya derslerini okutmaları gerektiği konusunda, özel bir çalışmadır.

Ziraat Coğrafyası (Ekonomik Coğrafya 3, 2007); Kendisine özgü inceleme yöntemi açısından, önemli bir üniversite coğrafya ders kitabıdır. A.Ü. Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Coğrafya Bölümü'nde uygulanan, *ekonomik tarım ürünlerinin coğrafi özelliklerinin incelenmesi* esasına göre hazırlanmıştır. Hatırlanacağı üzere bu tür

araştırmalarda, **Prof.Dr.Erol TÜMERTEKİN** tarafından genellikle *ziraat bölgeleri* esas alınmakta olup, kuşkusuz bu yöntem de çok önemlidir. Ancak, tarımda doğal ve beşeri çevre etmenlerinin tarıma etkileri; Dünya nüfusunun beslenmesindeki önemli tarım ürünleri ve yine Dünya ticaretinde önem taşıyan ürünler ile sanayi hammaddesi tarım ürünlerinin, coğrafi açıdan yetiştirme koşulları ve coğrafi dağılımları gibi ziraat coğrafyası konularını içeren eserin, üniversite coğrafya öğrencileri yanında, ziraat ilmi bilim adamlarına da bazı yararlar sağlayacağı kanısındayım.

Türkiye Ekonomik Coğrafyası (2010); Çok emek verilerek hazırlanmış bir üniversite ders kitabı olup, Tarihçe, Ziraat Coğrafyası, Ormancılık, Madenler, Sanayi Coğrafyası, Ulaşım Coğrafyası, Ticaret Coğrafyası gibi bölümlerden oluşur. Eserin, doyurucu bir üniversite ders kitabı oluşu yanında, zengin kaynakçası ve bugüne dek pek de benzer ders kitaplarında bulunmayan iktisadi coğrafya sözlük eki gibi üstünlükleri; ayrıca da, henüz bir benzerinin olmayışı gibi üstünlükleri, sanırım eserin, burada övgüye değer yönleridir.

Coğrafya'ya Giriş (2012); Yazarın en önemli eserlerinden birisi olup, bu ilmin tarihçesi, insan-çevre etkileşiminin sonuçlarının, bu bilimde *ana tema* olduğu; coğrafyanın bilim sistematiğindeki yeri, ilmin kaynakları gibi önemli konular incelenmiş olup, ayrıca eserin övgüye değer bir yönü de, zengin sözlüğü, kaynakçası ve Cumhuriyet Devri Türk Coğrafyasının sorunları kısmı olabilir. Ancak bence eserin en dikkat çekici yönü, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde lisans öğrenimi görürken hocam olmuş; Türkiye'nin, en mükemmel Cumhuriyet Devri iki-üç bölgesel coğrafyacısından birisi olan **Prof.Dr.Talip YÜCEL**'e (1921-2011) armağan edilmiş olmasıdır.

Prof. DOĞANAY'ın; Fen Bilgisi Öğretmenliği için *Yer Bilimi* (3. Baskı, 2012), Sosyal Bilgiler Öğretmenlikleri için *Genel ve Fiziki Coğrafya* (Ramazan Sever ile birlikte; 10. baskı 2012) ile *Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya* (Ünal Özdemir ve İbrahim Fevzi Şahin ile birlikte, 4. Baskı, 2012) gibi başka üniversite ders kitapları da bulunmaktadır.²⁶

Prof.Dr.Abdullah KÖSE'nin, Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Coğrafya Öğretmenliği elemanı iken kitap formatında iki önemli çalışması yayımlanmıştır. Bunlar, **Fonksiyonel Özellikleri Yönünden İvrindi** (1996) ile **İvrindi ve**

²⁶ Prof.Dr.Hayati DOĞANAY'ın kitap formatındaki başlıca yayınları:

- Doğanay,H.,1997**, Türkiye Beşeri Coğrafyası. MEB Yay.No: 2982, İkinci baskı, İstanbul.
- Doğanay,H.,1998**, Enerji Kaynakları. Şafak Yayınevi, İkinci baskı, Erzurum.
- Doğanay,H.,2001**, Türkiye Turizm Coğrafyası. Çizgi Kitabevi, Üçüncü Baskı, Konya.
- Doğanay,H.,2002**, Doğal Kaynaklar. Aktif Yayınevi. Dördüncü Baskı, İstanbul.
- Doğanay,H.,2002**, Coğrafya Öğretim Yöntemleri. Aktif Yayınevi, Beşinci Baskı, İstanbul.
- Doğanay,H.,2007**, Ziraat Coğrafyası. Aktif Yayınevi, İstanbul.
- Doğanay,H.,2010**, Türkiye Ekonomik Coğrafyası. Pegem Yayınevi, Beşinci Baskı, Ankara.
- Doğanay,H.,2012**, Coğrafya'ya Giriş. Aktif Yayınevi. 10. Baskı, İstanbul.
- Doğanay,H.,Sever,R.,2012**, Genel ve Fiziki Coğrafya. Pegem Yayınevi, 10. Baskı, Ankara.
- Doğanay,H.,Özdemir,Ü.,Şahin,İ.F.,2012**, Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya. Pegem Yayınevi, Dördüncü Baskı, Ankara.
- Doğanay,H.,2012**, Fen Bilimlerinde Özel Konular 2: Yer Bilimi. Aktif Yayınevi, Üçüncü Baskı, İstanbul.

Çevresinin Coğrafi Etüdü (1997) adlarını taşır.²⁷ Kasaba ve kent çalışması yapacak araştırmaların, bunlardan ilk eseri okumaları ve örnek seçmeleri durumunda, başarılı bir çalışma yapacakları kanısındayım. Ayrıca, İvrindi ve çevresine yönelik plânlama çalışmalarında, bu iki eserin plânlamacılara temel oluşturacağı ve büyük kolaylık sağlayacağı unutulmamalıdır.

Prof.Dr.İbrahim GÜNER, Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Coğrafya Öğretmenliği elemanı iken kitap formatında iki önemli kitap yayımlamıştır. Bunlar; **Kıtalar Coğrafyasına Giriş** (ilk baskısı, 1995) ile **Bodrum ve Milas Yörelerinin Coğrafi Etüdü** (1997) konulu eserlerdir.²⁸ Bunlardan ilk eser, özellikle Sınıf Öğretmenliği ve Sosyal Bilgiler Öğretmenliği öğrencileri için derli toplu bir kaynak olup, Coğrafya Öğretmenliği ve Coğrafya Bölümü öğrencilerinin Kıtalar ve Ülkeler Coğrafyasına giriş programı olarak da okutulabilir. Araştırmacının ikinci eseri ise, özellikle **coğrafi etüd** araştırmaları yapacak araştırmacılara önemli bir *metodik kaynak* teşkil edebilecek bir çalışma olarak dikkati çeker.

Prof.Dr.Hakkı YAZICI, Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Coğrafya Öğretmenliği elemanı olduğu yıllarda, kitap formatında iki eser yayımlamıştır. Bunlar, **Orta Sakarya Vadisi'nin Coğrafi Etüdü** (1998) ve **İç Anadolu Bölgesi Coğrafyası** (2002) konulu araştırmalardır.²⁹ Birinci eser, *sulama ve tarımsal üretim* arasındaki ilgiyi kurması, ikincisi ise, *bölgesel etüdlerin yöntemi* gibi özellikleri bakımından örnek çalışmalardır.

Coğrafya Öğretmenliği anabilim dalının, başarılı çalışmalar yapmakta olan bir diğer öğretim üyesi de, **Prof.Dr.Halil KOCA** olup, kitap formatında iki önemli araştırması yayımlanmıştır.

Bunlardan, **Düziçi İlçesinin Coğrafyası** (2000) konulu yayın, bütünüyle bir araştırma eser olup, bölgesel yönetime örnek bir çalışma olarak da gösterilebilir. Oldukça detaylı bir fiziki coğrafya incelemesini, yine ayrıntılı bir beşeri coğrafya ve nihayet yine ayrıntılı bir ekonomik coğrafya bölümü izlemiştir. Bu bölümlerin bağdaştırıldığı dördüncü bir analiz ve sentez bölümü de eklenseydi, daha örnek bir araştırma ortaya çıkmış olacaktı. Ancak yine de, sahaya yönelik *plânlama* kararlarında, plâncılara ufuk açacak görüşler ve doküman içeren araştırmadan, bu alanda da yararlanılacağı umulur.

Dörtüol Şehri (2005); Kentlerin *kuruluşu-gelişmesi ve işlevsel özellikleri* sorununa örnek teşkil etmesi bakımından, önemli bir araştırma olarak dikkati çeker. Eserde, Dörtüol'un işlevleri analiz edilirken, tarımın da önemli bir işlev olarak göze çarpması, kentlerle tarımsal etkinlik taban tabana çelişir gibi bir görüşün, yanlış olduğunu da ortaya

²⁷ Köse,A.,1996, Fonksiyonel Özellikleri Yönünden İvrindi. Atatürk Üniv.Yay.No.831, Erzurum.

Köse,A.,1997, İvrindi ve Çevresinin Coğrafi Etüdü. Atatürk Üniv.Yay.No.837, Erzurum.

²⁸ Güner,İ.,1995, Kıtalar Coğrafyası'na Giriş. Atatürk Üniv.Yay.No.791, Erzurum.

Güner,İ.,1997, Bodrum ve Milas Yörelerinin Coğrafi Etüdü. Atatürk Üniv.Yay.No.838. Erzurum.

²⁹ Yazıcı, H.,1998, Orta Sakarya Vadisi'nin Coğrafi Etüdü (Yenice-Alpagut Arası). Anadolu Üniv. Yay.No.1040, Eskişehir.

Yazıcı, H.,1998, İç Anadolu Bölgesi Coğrafyası. Nobel Yayın No.417, Ankara.

çıkarmış olmaktadır. Bu bakımdan da eser, örnek bir araştırma olarak göze çarpar.³⁰ Ayrıca Dörtüyl ile ilgili kent plânlamalarında yararlanılması gereken, önemli bir doküman oluşmuş ve plânlama karar stratejilerinde yardımcı olabilecek görüş ve düşünceler de ortaya çıkmıştır.

Prof.Dr. Ünsal BEKDEMİR, Coğrafya Öğretmenliği kadrosunda görev yaparken, kitap formatında iki önemli yayın yapmıştır. Bunlardan, Kuruluşu, Gelişmesi ve Fonksiyonel Özellikleri Yönünden **Bulancak Kenti** (2004), özellikle kentsel işlevler konusunda, örnek bir araştırmadır. Bulancak kentine dönük, kent plânlama kararları getirilirken, sahanın uzmanlarının, yararlanması gereken bir araştırmadır.

Karadeniz Kıyı Kentleri (Samsun-Hopa Arası, 2007); Bulancak Kenti benzeri ve hemen hemen aynı kaynakça ile yapılmış; ancak, Orta ve Doğu Karadeniz Kıyı kentlerini, özellikle işlevsel özellikleri yönünden incelemiş önemli bir araştırmadır.³¹ Aynı şekilde, *kent plâncıları* açısından, alınacak stratejik kararlar için ufuk açıcı bir araştırma olarak dikkati çeker.

Doç.Dr. İ.Fevzi ŞAHİN'in kitap formatında, iki adet çalışması bulunmaktadır. Bunlardan **Erzin İlçesinin Coğrafyası** (2006); Fiziki Coğrafya Özellikleri, Beşeri Coğrafya Özellikleri ve Ekonomik Coğrafya Özellikleri bölümlerinden oluşturulmuş bir *coğrafi etüd* olarak tanımlanabilir. Şayet bu bölümlerde ortaya konan veriler ve görüşler, son bölüm olarak (4. Bölüm) bağdaştırılsa idi, örnek bir bölgesel coğrafya etüdü olarak da kabul edilebilirdi. Ancak yine de, gerek bir araya getirilmiş doküman ve gerekse sorunlara ön görülen çözüm önerileri, plânlama bilimi uzmanlarına da, en azından *Erzin* için katkı yapabilecek özelliklerdedir.

Biraz önce sözü edilen **Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya** (4. baskı, 2012) ders kitabının, Sanayi, Ulaşım, Ticaret ve Turizm Coğrafyası (3. bölüm) kısmı, Doç.Dr.İ.Fevzi ŞAHİN tarafından hazırlanmıştır. Eğitim Fakültelerinin Sosyal Bilgiler Öğretmenlikleri eğitim-öğretim programları esas alınarak hazırlanan eserin, bu bölümü de *pedagojik* ve hitap ettiği sınıf için yeterli, doyurucu ve görsel malzeme ile donatılmış bir bölümdür. Söz konusu öğretmen adayları, nihayet ortaokul öğrencilerini eğiteceklerine göre, eserde ortaya konan bilimsel veriler ve görüşler onlar için yeterlidir.³²

³⁰ Prof.Dr.Halil KOCA'nın kitap formatındaki başlıca yayınları:

Koca,H.,2000, Düziçi İlçesinin Coğrafyası. Atatürk Üniv.Yay.No.899, Kâzım Karabekir Eğitim Fak. Yay.No.111, Erzurum.

Koca,H.,2005, Dörtüyl Şehri. Aktif Yayınevi, İstanbul.

³¹ Prof.Dr. Ünsal BEKDEMİR'in kitap formatındaki başlıca yayınları:

Bekdemir,Ü.,2004, Kuruluşu, Gelişmesi ve Fonksiyonel Özellikleri Yönünden Bulancak Kenti. Çizgi Kitabevi, Konya.

Bekdemir,Ü.,2007, Karadeniz Kıyı Kentleri (Samsun-Hopa Arası). Çizgi Kitabevi, Konya.

³² Doç.Dr. İ.Fevzi ŞAHİN'in kitap formatındaki başlıca yayınları:

Şahin,İ.F.,2006, Erzin İlçesinin Coğrafyası. Aktif Yayınevi, İstanbul.

Doğanay,H.,Özdemir,Ü.,Şahin,İ.F.,2012, Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya. Pegem Yayınları, Dördüncü Baskı, Ankara.

Prof.Dr. Çiğdem ÜNAL'ın kitap formatındaki çalışmaları dört adet olup, bunların saha etüdüleri ile oluşturulanları özetle şöyle tanıtılabilirler:

Şehir Coğrafyası Açısından TOKAT (2006): Bir şehir coğrafyası etüdü olup, şehrin kuruluşu, genişlemesi ve işlevsel özelliklerinin irdelenmesi açısından, Tokat hakkında yapılmış detaylı çalışmalardan birisidir. Ortaya koyduğu doküman, Tokat kentinin plânlamasını yapacak plâncılar için, yararlanılması gereken önemli bir malzemedir.

Şenkaya İlçesinin Coğrafi Etüdü (2006) konulu çalışma, gelişmemiş bir kasaba yerleşmesi ve ona bağlı yönetim işlev alanını etüd etmesi bakımından, dikkat çekici bir araştırmadır.

Türkiye'de Sanayi (2010), konulu çalışma, büyük ölçüde bir derleme olmakla birlikte, sektörün tarihi gelişimi ve yapısı irdelenmiş olup, başarılı bir eserdir. Coğrafya bölümleri gibi, detay bilimsel incelemeler yapılan bölümler ile iktisadi ve idari bilimler fakültelerinin iktisat bölümlerinde, kaynak eser olarak yararlanılabilecek bir çalışmadır.³³

Prof.Dr.Ramazan SEVER'in, Coğrafya Öğretmenliği kadrolarında ve daha sonra da Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği anabilim dalında görev yaparken hazırladığı **kitap formatındaki coğrafi çalışmaları**, üç adet olup, bunlardan, **Çoruh Havzası Enerji Yatırım Projeleri ve Çevresel Etkileri** (2005) konulu çalışma bu konudaki tek coğrafi eserdir. Güçlü ön görüleri vardır. Baraj yatırımları tamamlandıktan sonra oluşacak çevresel etkiler, akılcı bir biçimde gözler önüne serilmiştir.

Karlıova İlçesinin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası (2008); *İnsanın zayıf kalan çabasını, olumsuz etkileyen doğal çevre koşullarının geri bıraktığı bir yörenin coğrafyası* olup, benzeri geri kalmış yöreler için de örnek bir araştırmadır. Aile nüfus büyüklüğünün gelişmeyi önleyici olumsuz etkilerinden; berrak kaynak suları kapılarının önünden akıp giderken bakan, evine bir helâ eklentisi bile eklemeyip, sorumluluğunu Devlete yükleyen, mutlaka sosyal ve kültürel sorunlarının çözümlenmesi gereken yöre ve benzerlerinin bu sorunlarının, belki Orta Çağ başlarından bu yana devam ettiği, bu eserden kolayca öğrenilmektedir.

Genel ve Fiziki Coğrafya (2012); Eser, **Prof.Dr.Hayati DOĞANAY**'ın kaleminden çıkmış ve tıpkı basımlar hariç, bugüne dek on baskı yapmıştır (PEGEM Yayınevi, 2010). İmlâ düzeltmeleri ve bilimsel düzeltmeler konusunda SEVER, eseri baştan sona incelemiş ve bu emeğinin karşılığı olarak da eser, dokuzuncu baskısı dâhil, her iki yazarın adıyla yayımlanmaya başlanmıştır. Yeterli ve doyurucu görüşleriyle, orta okullara sosyal bilgiler öğretmeni adayı olarak yetiştirilen bu öğrencilerin, *genel fiziki coğrafya* konularında almaları gereken ilmi, kendilerine sağlayacağı ortadadır.³⁴

³³ Prof.Dr. Çiğdem ÜNAL'ın kitap formatındaki başlıca yayınları:

Ünal,Ç.,2006, Şehir Coğrafyası Açısından Tokat. Aktif Yayınevi, İstanbul.

Ünal,Ç.,2006, Şenkaya İlçesinin Coğrafi Etüdü. Aktif Yayınevi, İstanbul.

Ünal,Ç.,2010, Türkiye'de Sanayi. Mega Ofset Matbaacılık, Erzurum.

³⁴ Prof.Dr. Ramazan SEVER'in kitap formatındaki başlıca yayınları:

Doç.Dr.Serkan DOĞANAY'ın Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği (Önce, Coğrafya Öğretmenliği anabilim dalı elemanı idi) öğretim üyesi iken, kitap formatında yaptığı tek çalışma vardır; **Şehir Coğrafyası Açısından Bir Araştırma: OF** konulu bu eser, *derli toplu bir Of Kent Coğrafyası* olup, sanırım önemli bir kültürel hizmettir. Özellikle kentlerin kuruluşu ve gelişmesinde ticaret işlevinin rolü sorununa ışık tutan bir araştırmadır. Of'un *işlevsel sınıflamadaki yerini belirlemiş olması* da, ayrıca dikkat çekici bir saptamadır. Of'ta çay tarımı ve endüstrisi, bugünkü kentin gelişmesinin temel nedeni olduğuna göre, bu konu eserin ikinci baskısında daha ayrıntılı işlenmeli ve *Of'ta sanayi* başlığının en önemli bölümü olarak ele alınmalıdır.³⁵

Doç.Dr.Ünal ÖZDEMİR'in Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği öğretim üyesi iken yaptığı (Önce, Coğrafya Öğretmenliği anabilim dalı elemanı idi), iki önemli yayını vardır. Bunların başlıca özellikleri, şöyle hatırlanabilir:

Sosyal ve Ekonomik Yönden Az Gelişmiş Bir İlçe: ESKİPAZAR (2006) konulu araştırma, önce şu gerçeğe işaret eder. Ülkemizde, kasıtlı ve art düşünceli kimseler, uzun yıllardan bu yana, Doğu ve Güneydoğu Anadolu (kendini bilmezlerin ifadesiyle, DOĞU), geri bırakıldı iddiasını ileri sürmektedirler. Oysa bu tür yerleşmeler; bütün Karadeniz bölgesinin iç kesimlerinde, Marmara bölgesi ile Akdeniz bölgesinin iç kesimlerinde de vardır. Onları siyaset adamları değil, doğal çevre koşullarının elverişsizliği geri bırakmıştır. Bunlardan birisi de, araştırmacının tanıklık ettiği Eskipazar'dır. Demiryolu ve kara yolu güzergâhında yer almasına karşın, doğal çevre olumsuzlukları, özellikle ailelerin gelir düzeylerinin sınırlı kalmasına ve *sahadan göç* hareketine yol açmaktadır. Ancak bu kimseler, gelir düzeyleri sınırlı olduğu için Devlete karşı, hasmane bir tutum içinde değillerdir.

Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya (2012); Daha önce de değinildiği üzere, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği için ders kitabı olan eserin; Ziraat Coğrafyası, Madenler ve Enerji Kaynakları Bölümü, ÖZDEMİR tarafından hazırlanmıştır. Eğitim Fakültelerinin Sosyal Bilgiler Öğretmenliği öğrencileri için yeterli bir programdır.³⁶

Doç.Dr.Serhat ZAMAN'ın, kitap formatında tek bir eseri vardır. **Fonksiyonel Değişim Sürecinde Antalya Beydağları Yaylaları** (2007) konulu araştırma, bu başlık altında, saha ile ilgili tek ayrıntılı çalışmadır. Beydağları yayla yerleşmelerinin, hızlı bir

Sever,R.,2005, Çoruh Havzası Enerji Yatırım Projeleri ve Çevresel Etkileri. Çizgi Kitabevi, Konya.

Sever,R.,2008, Karlıova İlçesinin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası. Atatürk Üniv. Yay.No.969, Kazım Karabekir Eğitim Fak. Yay. No.126, Erzurum.

Doğanay,H.,Sever,R.,2012, Genel ve Fiziki Coğrafya. Pegem Yayınları, Ankara.

³⁵ Doğanay,S.,2006, Şehir Coğrafyası Açısından Bir Araştırma: OF. Aktif Yayınevi, İstanbul.

³⁶ Doç.Dr.Ünal ÖZDEMİR'in kitap formatındaki başlıca yayınları:

Özdemir,Ü.,2006, Sosyal ve Ekonomik Yönden Az Gelişmiş Bir İlçe: ESKİPAZAR. Aktif Yayınevi, İstanbul.

Doğanay,H.,Özdemir,Ü.,Şahin,İ.F.,2012, Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya. Pegem Yayınları, Dördüncü Baskı, Ankara.

biçimde işlevsel değişime uğraması ve hayvancılık ekonomisinden *turistik aktivite* işlevine dönüşmekte olduğunu doğrulamış, örnek bir araştırmadır.³⁷

Yrd.Doç.Dr.Yaşar GÖK, kitap formatında iki önemli yayın yapmıştır. Bunlardan **Horasan İlçesinin Coğrafyası** (2007), hemen tamamen saha etüdü sonuçlarına dayanan bir araştırmadır. Doğal çevre ve insan etkileşimi, göçler ve sebepleri gibi bilimsel konular, saha etüdü sonuçlarına dayandırılarak, sebep ve sonuçlarıyla birlikte, açık bir biçimde yorumlanmış ve ortaya çıkarılmıştır.

Erzurum İlinin Cumhuriyet Dönemi Nüfus Sayımları (2011) konulu inceleme, en küçük yönetim birimi olan köyler bazında uzun yılları içeren nüfus verilerini bir araya getirmiş olması bakımından, idari mekanizma ve demografik araştırmalar yapacaklara da katkı sağlayacak bir çalışma olarak dikkati çeker.³⁸

Yrd.Doç.Dr.Ogün COŞKUN'un kitap formatındaki en önemli eseri, **İkizdere İlçesinin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası** (2010) konulu araştırmasıdır. Özellikle, sahada göç ve nedenleri üzerinde durulmuş; yerinde yapılan gözlemler sonucu, sebepler saptanmaya çalışılmış ve sorunla ilgili bazı çözüm yolları önerilmiştir. Topoğrafik olumsuzluklar ve ekonomik kaynak kısıtlılığı, insan hayatını güçleştiren esas etmenler olarak belirlenmiş ve sonuç bölümünde, *eko-turizm ve kırsal turizm temelli plânlama önerileri* ortaya konmuştur.³⁹

Coğrafya Öğretmenliği Anabilim Dalının Lisans Programları (eğitim ve öğretim programı) da zamanla geliştirilmiştir. Kuşkusuz bunda; Anabilim Dalı Yönetimi ve üst kurulların etkileri olmuştur. Ancak, zaman zaman YÖK tarafından oluşturulan inceleme ve karar alma komisyonları tarafından, MEB ile eş güdüm içinde aldıkları ve uygulanan kararların da, çok önemli etkileri vardır.

Bu kurullar; *okul deneyimi, öğretmenlik uygulamaları, pedagoji dersleri ve genel kültür dersleri* gibi olmazsa olmaz **öğretmenlik mesleğine hazırlık eğitimi** konularında, bu **çalıştaylar ve kararları**; mesleği geliştirme yönünde, büyük katkılar yapmıştır. Örneğin, geçmişteki öğretmen adayı eğitimi etkinliklerinde, **özel öğretim yöntemleri**⁴⁰ ve **genel kültür dersleri** gibi plânlanmış ve programı bulunan bir eğitim-öğretim ya da

³⁷ **Zaman,S.,2007**, Fonksiyonel Değişim Sürecinde Antalya Beydağları Yaylaları. Atatürk Üniv. Yay.No.967, Kâzım Karabekir Eğitim Fak. Yay. No.50, Erzurum.

³⁸ **Gök,Y.,2007**, Horasan İlçesinin Coğrafyası. Atatürk Üniv. Yay.No.965, Kâzım Karabekir Eğitim Fak. Yay. No.124, Erzurum.

Gök,Y.,2011, Erzurum İlinin Cumhuriyet Dönemi Nüfus Sayımları (1927-2010). Atatürk Üniv. Yay.No.993, Eser Ofset Matbaacılık, Erzurum.

³⁹ **Coşkun,O.,2010**, İkizdere İlçesinin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası. Bizim Büro Basımevi, Ankara.

⁴⁰ **Özel öğretim yöntemleri (ing: special methods of teaching)**: Eğitim ve öğretim yapılacak her öğretim programı dersin (Coğrafya, Fizik, Türk Dili, Psikoloji gibi...) hangi ilke, yöntem ve teknikleri uygulanarak yapılması gerektiğini incelemiş ders programı. Coğrafya Öğretim Yöntemleri dersi gibi. **Genel Öğretim Yöntemleri** (ing. general methods course) eğitim bilimci öğretim üyelerinin, Özel Öğretim Yöntemleri ise, alan öğretim üyelerinin okutması gereken derslerdir.

uygulama etkinliği söz konusu değildi. Okul uygulamaları ise, göstermelik olmaktan öteye geçmiyordu. Programlarda, *genel kültür* kavramı söz konusu değildi.

Yaklaşık 1999-2000 eğitim-öğretim yılından bu yana, Orta öğretim öğretmenlik branşlarında eğitim ve öğretim, beş yıl, yani 10 yarıyıl olup, eğitim ve öğretim programları, zaman zaman yenileştirilmiş ve geliştirilmiştir.⁴¹ Bugün bu programlardaki derslerin toplam kredisinin; **%20'si pedagoji** (eğitim bilimleri dersleri), **%20'si genel kültür dersleri** ve yaklaşık **%60'lık bir payı da alan dersleri** kredilerinden oluşur (Ek 3 ve Ek 4). Ayrıca, MEB tarafından zaman zaman ilköğretim ve ortaöğretim programlarında yapılan değişiklikler izlenerek, hiç olmazsa, işlenecek konuların başlık ve alt-başlıkları ile öğretmenlik programlarınınkiler ile örtüşecek duruma getirilir. Bu bakımdan da programlar statik değil, aksine dinamik belgelerdir.

Ayrıca, **Coğrafya Gözlem Gezileri**, doğa yürüyüşlerinden ibaret olmayıp, fiziki ve beşeri kaynakların gözlenmeleri; haklarında bilgi edinilmesi ve yürüyüşler gibi kazanımlar için yapılmaktadır. Bunlar, aslında *teorinin pratiğe aktarılması* uygulamalarından başka bir şey değildir.

Sonuç olarak; lisans ve lisansüstü coğrafya araştırmaları, eğitimi ve öğretiminde, Atatürk Üniversitesi'nde rüşünü kanıtlamış bir coğrafya ilmi vardır; gelecekte de var olacaktır. Bu bilim, Edebiyat Fakültesi'nde **Coğrafya Bölümü** ve Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi'nde ise **Coğrafya Öğretmenliği** anabilim dalı tarafından temsil edilmektedir. Bazı olumsuzluklara karşın, bu akademik birimlerde çağdaş bir bilim yapılmakta olduğu, ortaya konan eserlerle de kanıtlanmaktadır.

Gizlenmeyecek kadar açık ve seçik olan bu gurur tablosu, her şeyden önce, kurucumuz **Prof.Dr.Mehmet Tevfik TARKAN**'ın eseridir. Atatürk Üniversitesi ve başka üniversitelerimizde görev yapan coğrafyacılar topluluğunun bilimsel temellerinde, Prof.Dr.Hayati DOĞANAY'ın mesai kavramıyla sınırlanmamış emek ve katkılarının bulunduğu gerçeğinin de, ayrıca hatırlanacağı umulur. **Daha nice 55. yıllara!**

⁴¹ Bazı çalışkan öğrenciler, AGNO'larını 2,5 ve üstü olarak getirmeleri kaydıyla, üst sınıflardan dersler alıp, beş yıllık bölümleri, dört yılda bitirebilmektedirler.

Seçilmiş Kaynakça

- Acar,A.,1974**, Jeoloji. Cilt I, Atatürk Üniv. Yay.No.367, Fen Fak. Yay. No:38, Erzurum.
- Acar,A.,1974**, Mineroloji ve Petrografya. Atatürk Üniv. Yay.No.39, Fen Fak. Yay. No:339, Erzurum.
- Acar,A.,1975**, Jeoloji. Cilt II, Atatürk Üniv. Yay.No.425, Fen Fak. Yay. No:69, Erzurum.
- Arınc,K.,1997**, Korunup Değerlendirilmesi Gereken Bir Doğa Harikası: Nemrut Yanardağı. Bitlis Valiliği Yay. No.3, Bitlis.
- Arınc,K.,2001**, Tatvan Şehri: Kuruluşu, Gelişmesi ve Sorunları. Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Yay. No. 99, Erzurum.
- Arınc,K.,2005**, Türkiye Coğrafyası, 1.Cilt: Kıyı Bölgeleri. Coğrafya Serisi, Erzurum.
- Arınc,K.,2009**, Doğal, İktisadi, Sosyal ve Siyasal Yönleriyle Türkiye'nin İç Bölgeleri. Eser Ofset Matbaacılık, Erzurum.
- Atalay,İ.,1978**, Erzurum Ovası ve Çevresinin Jeolojisi ve Jeomorfolojisi. Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay.No.91/81, Erzurum.
- Atalay,İ.,1981**, Denizaltı Jeolojisi ve Jeomorfolojisi. Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay.No.96/9, Erzurum.
- Bekdemir,Ü.,2004**, Kuruluşu, Gelişmesi ve Fonksiyonel Özellikleri Yönünden Bulancak Kenti. Çizgi Kitabevi, Konya.
- Bekdemir,Ü.,2007**, Karadeniz Kıyı Kentleri (Samsun-Hopa Arası). Çizgi Kitabevi, Konya.
- Bulut,İ.,1998**, Şehir Coğrafyası Açısından Sorgun. Atatürk Üniversitesi Yay.No.877, Kâzım Karabekir Eğitim Fak. Yay.No.96, Erzurum.
- Bulut,İ.,1998**, Torul'un Coğrafi Etüdü. Atatürk Üniversitesi Yay.No.876, Kâzım Karabekir Eğitim Fak. Yay.No.96, Erzurum.
- Bulut,İ.,2003**, Yozgat İlinin Coğrafyası. Atatürk Üniversitesi Yay.No.936, Fen-Edebiyat Fakültesi Yay.No.101, Erzurum.
- Bulut,İ.,2006**, Genel Tarım Bilgileri ve Tarımın Coğrafi Esasları (Ziraat Coğrafyası). Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara.
- Coşkun,O.,2010**, İkizdere İlçesinin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası. Bizim Büro Basımevi, Ankara.
- Doğanay,H.,1995**, *Cumhuriyetin 70. Yılında Atatürk Üniversitesi'nde Coğrafya Araştırmaları ve Eğitimi*. Doğu Coğrafya Dergisi, Sayı: 1, Erzurum.
- Doğanay,H.,1997**, Türkiye Beşeri Coğrafyası. MEB Yay.No: 2982, İkinci baskı, İstanbul.
- Doğanay,H.,1998**, Enerji Kaynakları. Şafak Yayınevi, İkinci baskı, Erzurum.
- Doğanay,H.,2001**, Türkiye Turizm Coğrafyası. Çizgi Kitabevi, Üçüncü Baskı, Konya.
- Doğanay,H.,2002**, Coğrafya Öğretim Yöntemleri. Aktif Yayınevi, Beşinci Baskı, İstanbul.
- Doğanay,H.,2002**, Doğal Kaynaklar. Aktif Yayınevi. Dördüncü Baskı, İstanbul.
- Doğanay,H.,2007**, Ziraat Coğrafyası, Aktif Yayınevi. İstanbul.
- Doğanay,H.,2010**, Türkiye Ekonomik Coğrafyası. Pegem Yayınevi, Beşinci Baskı, Ankara.

- Doğanay,H.,2012**, Coğrafya'ya Giriş. Aktif Yayınevi, 10. Baskı, İstanbul.
- Doğanay,H.,2012**, Fen Bilimlerinde Özel Konular 2: Yer Bilimi. Aktif Yayınevi, Üçüncü Baskı, İstanbul.
- Doğanay,H.,Özdemir,Ü.,Şahin,İ.F.,2012**, Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya. Pegem Yayınları, Dördüncü Baskı, Ankara.
- Doğanay,H.,Sever,R.,2012**, Genel ve Fiziki Coğrafya. Pegem Yayınları, Ankara.
- Doğanay,S.,2006**, Şehir Coğrafyası Açısından Bir Araştırma: OF. Aktif Yayınevi, İstanbul.
- Gök,Y.,2007**, Horasan İlçesinin Coğrafyası. Atatürk Üniv. Yay.No.965, Kâzım Karabekir Eğitim Fak. Yay. No.124, Erzurum.
- Gök,Y.,2011**, Erzurum İlinin Cumhuriyet Dönemi Nüfus Sayımları (1927-2010). Atatürk Üniv. Yay.No.993, Eser Ofset Matbaacılık, Erzurum.
- Güner,İ.,1995**, Kıtalar Coğrafyası'na Giriş. Atatürk Üniv.Yay.No.791, Erzurum.
- Güner,İ.,1997**, Bodrum ve Milas Yörelerinin Coğrafi Etüdü. Atatürk Üniv. Yay.No.838. Erzurum.
- Koca,H.,2000**, Düziçi İlçesinin Coğrafyası. Atatürk Üniv.Yay.No.899, Kâzım Karabekir Eğitim Fak. Yay.No.111, Erzurum.
- Koca,H.,2005**, Dört Yol Şehri. Aktif Yayınevi, İstanbul.
- Koday,S.,2000**, Murgul Çayı Havzasının Coğrafyası. Atatürk Üniversitesi Yay.No.912, Fen-Edebiyat Fakültesi Yay.No.98, Erzurum.
- Koday,S.,2005**, Doğu Anadolu Bölgesinde Hayvancılık. Atatürk Üniversitesi Yay.No.949, Fen-Edebiyat Fakültesi Yay.No.10a, Erzurum.
- Koday,Z.,2003**, Arhavi Çayı Havzasının Coğrafyası. Atatürk Üniv.Yay.No.934, Fen-Edebiyat Fak.Yay.No.100, Erzurum.
- Kopar,İ.,2007**, Hasan Dağı ve Yakın Çevresinin Fiziki Coğrafyası. Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara.
- Kopar,İ.,2010**, Melendiz ve Karasu Çayı Havzalarının Jeomorfolojisi. Atatürk Üniv.Yay.No.981, Edebiyat Fak.Yay.No.136, Erzurum.
- Köse,A.,1996**, Fonksiyonel Özellikleri Yönünden İvrindi. Atatürk Üniv. Yay. No.831, Erzurum.
- Köse,A.,1997**, İvrindi ve Çevresinin Coğrafi Etüdü. Atatürk Üniv.Yay.No.837, Erzurum.
- Nişancı,A.,1979**, Türkiye'nin Yağış Şartları. Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay.No.73, Erzurum.
- Özav,L.,1996**, Oltu'nun Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası. Taş Medrese Yayınları No:14, Erzurum.
- Özdemir,Ü.,2006**, Sosyal ve Ekonomik Yönden Az Gelişmiş Bir İlçe: ESKİPAZAR. Aktif Yayınevi, İstanbul.
- Sever,R.,2005**, Çoruh Havzası Enerji Yatırım Projeleri ve Çevresel Etkileri. Çizgi Kitabevi, Konya.
- Sever,R.,2008**, Karlıova İlçesinin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası. Atatürk Üniv. Yay.No.969, Kazım Karabekir Eğitim Fak. Yay. No.126, Erzurum.
- Soylu,H.,2003**, Şehir Coğrafyası Açısından Bir Araştırma: BİNGÖL. Bakanlar Matbaası, Erzurum.
- Soylu,H.,2004**, Bingöl İli Turizm Coğrafyası. Aktif Yayınevi, İstanbul.

- Sözer,A.N.,1969**, Diyarbakır Havzası. İş Matbaacılık, Ankara.
- Sözer,A.N.,1970**, Erzurum Ovasının Beşeri ve İktisadi Coğrafyası. Atatürk Üniv. Yay.No.101, İşletme Fak. Yay. No:9, Erzurum.
- Sözer,A.N.,1972**, Kuzeydoğu Anadolu'da Yaylacılık. İş Matbaacılık, Ankara.
- Şahin,İ.F.,2006**, Erzin İlçesinin Coğrafyası. Aktif Yayınevi, İstanbul.
- Tarkan,T.,1973**, Orta ve Aşağı Çoruh Havzası. Atatürk Üniv. Yay.166, Edebiyat Fak.No:37, Erzurum.
- Tarkan,T.,1973**, Rize-Hopa Yöresi Coğrafi Etüdü. Atatürk Üniv. Yay.No.145, Edebiyat Fak. Yay. No: 35, Erzurum.
- Tarkan,T.,1973**, Türkiye'de Çay Ziraati ve Endüstrisi. Atatürk Üniv. Yay.No.195, Edebiyat Fak. Yay. No:41, Erzurum.
- Tarkan,T.,1973**, Zirai Klimatoloji. Atatürk Üniv. Yay.No.230, Edebiyat Fak. Yay. No:48, Erzurum.
- Tarkan,T.,1975**, Kıbrıs (Genel çizgileriyle). Atatürk Üniv. Yay.No.417, Edebiyat Fak. Yay. No:77, Erzurum.
- Ünal,Ç.,2006**, Şehir Coğrafyası Açısından Tokat. Aktif Yayınevi, İstanbul.
- Ünal,Ç.,2006**, Şenkaya İlçesinin Coğrafi Etüdü. Aktif Yayınevi, İstanbul.
- Ünal,Ç.,2010**, Türkiye'de Sanayi, Mega Ofset Matbaacılık. Erzurum.
- Yazıcı, H.,1998**, İç Anadolu Bölgesi Coğrafyası. Nobel Yayın No.417, Ankara.
- Yazıcı, H.,1998**, Orta Sakarya Vadisi'nin Coğrafi Etüdü (Yenice-Alpagut Arası). Anadolu Üniv. Yay.No.1040, Eskişehir.
- Zaman,M.,2001**, Tonya İlçesinin Coğrafi Etüdü. Tonya Belediyesi Kültür Yayınları, No.1, Trabzon.
- Zaman,M.,2004**, Vakfıkebir İlçesinin Coğrafyası. Atatürk Üniv.Yay.No.937, Fen-Edebiyat Fak.Yay.No.102, Erzurum.
- Zaman,M.,2007**, Doğu Karadeniz Kıyı Dağlarında Yaylalar ve Yaylacılık. Atatürk Üniv.Yay.No.960, Fen-Edebiyat Fak.Yay.No.105, Erzurum.
- Zaman,M.,2010**, Doğu Karadeniz Kıyı Dağlarında Dağ ve Yayla Turizmi. Atatürk Üniv.Yay.No.977, Edebiyat Fak.Yay.No.134, Erzurum.
- Zaman,M.,2012**, Trabzon İlinin Turizm Coğrafyası. Atatürk Üniv.Yay.No.999, Edebiyat Fak.Yay.No.137, Erzurum.
- Zaman,S.,2007**, Fonksiyonel Değişim Sürecinde Antalya Beydağları Yaylaları. Atatürk Üniv. Yay.No.967, Kazım Karabekir Eğitim Fak. Yay. No.50, Erzurum.

Ek 1: Coğrafya Bölümü'nde 1987-1988'de Yürürlüğe Giren Müfredat Programı.

Ders Kodu	Dersin Adı	Kredi Saati	Ders Kodu	Dersin Adı	Kredi Saati
I. Yarıyıl			V. Yarıyıl		
0208101	Coğrafya'ya Giriş	4	0208501	Kurak Bölgeler Jeomorfolojisi	2
0208102	Jeomorfoloji'ye Giriş	6	0208502	Türkiye Jeomorfolojisi	3
0208103	Genel Kartografya	4	0208503	Enerji Kaynakları	3
0208104	Nüfus ve Yerleşme	5	0208504	Amerika Coğrafyası	3
			0208505	Türkiye Kıyı Bölgeleri	5
II. Yarıyıl			VI. Yarıyıl		
0208201	Genel Klimatoloji	6	0208601	Türkiye Fiziki Coğrafya	4
0208202	Hidrografya	3	0208602	Şehir Yerleşmeleri	3
0208203	Ekonomik Coğ. 'ya Gir.	6	0208603	Ortadoğu Ülkeleri	3
0208204	Matematik Coğrafyası	3	0208604	Genel Jeoloji	3
			0208605	Türkiye İç Bölgeleri	5
III. Yarıyıl			VII. Yarıyıl		
0208301	Ulaşım ve Sanayi Coğ.	5	0208701	Uygulamalı Jeomorfoloji	4
0208302	Bitki Coğrafyası	4	0208702	Türkiye Ekonomik Coğrafyası	6
0208303	Asya Coğrafyası	3	0208703	Avrupa Coğrafyası	3
0208304	Beşeri Coğ. Tatbikatı	2	0208704	Coğrafya'da Metodoloji	3
0208305	Karst Jeomorfolojisi	2			
IV. Yarıyıl			VIII. Yarıyıl		
0208401	Volkan Jeomorfolojisi	2	0208801	Kuaterner Jeomorfoloji	3
0208402	Toprak Coğrafyası	2	0208802	Türkiye Beşeri Coğrafyası	3
0208403	Ziraat Coğrafyası	3	0208803	Okyanusya Coğrafyası	3
0208404	Çevre Sorunları	3	0208804	Türkiye Turizm Coğrafyası	3
0208405	Afrika Coğrafyası	3	0208805	Jeopolitik	3
0208406	Ekonomik Coğ. Tatbikatı	2		Toplam	133 Kredi

Ek 2:Coğrafya Bölümünde Uygulanmakta Olan Müfredat Programı (2011-2012).

Kodu	Ders Adı	Kredi	Kodu	Ders Adı	Kredi
I. Yarıyıl			V. Yarıyıl		
CR11	Coğrafya'ya Giriş I	2	CR51	Türkiye Jeomorfolojisi	2
CR12	Jeomorfoloji'ye Giriş I	2	CR52	Ege ve Marmara Bölgeleri	2
CR13	Genel Klimatoloji I	2	CR53	Amerika Coğrafyası	2
CR14	Genel Kartografya	2	CR54	Türkiye Beşeri Coğrafyası I	2
CR15	Nüfus Coğrafyası	2	CR55	Türkiye Ekonomik Coğrafyası I	2
CR17	Genel Ekonomik Coğ. I	2	CR56	Turizm Coğrafyası I	2
CR18	Matematik Coğrafya I	2	CR57	Enerji Kaynakları	2
CR19	Hidrografya I	2	CR58	Türkiye Ulaşım Coğrafyası	2
CR	Beşeri Coğrafyada Teori	2	GK115	Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tar. I	2
GK101	Türk Dili	2	CR581	Ortadoğu Ülkeleri	2
CR181	Taşlar Bilgisi (S)	2	CR582	Komşu Ülkeler Coğrafyası	2
CR182	Türkiye Coğrafyası (S)	2	CR583	Coğrafya Araştırmal. İngilizce I	2
II. Yarıyıl			VI. Yarıyıl		
CR21	Coğrafya'ya Giriş II	2	CR61	Arazi Çalışmaları II	3
CR22	Jeomorfoloji'ye Giriş II	2	CR62	Şehir Coğrafyası	2
CR23	Genel Klimatoloji II	2	CR63	Doğu ve G.doğu Anadolu Bölg.	2
CR24	Matematik Coğrafya II	2	CR64	Türkiye Beşeri Coğrafyası II	2
CR25	Kır Yerleşmeleri	2	CR65	Türkiye Ekonomik Coğrafyası II	2
CR26	Hidrografya I	2	CR66	İç Anadolu Bölgesi	2
CR27	Genel Ekonomik Coğ. II	2	CR67	Yapısal Jeomorfoloji	2
CR28	Beşeri Coğrafya'ya Giriş	2	CR68	Turizm Coğrafyası II	2
GK102	Türk Dili II	2	GK114	Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tar. II	2
CR281	Türkiye İklimi (S)	2	CR681	Afetler Coğrafyası (S)	2
CR282	Kültür Coğrafyası (S)	2	CR682	Tarihi Coğrafya Araştırmaları (S)	2
			CR683	Coğrafya Araştır. İngilizce II (S)	2
III. Yarıyıl			VII. Yarıyıl		
CR31	Ulaşım Coğrafyası	2	CR71	Coğrafya Bilgi Sistemleri	2
CR32	Ziraat Coğrafyası	2	CR72	Siyasi Coğrafya	2
CR33	Asya Coğrafyası	2	CR73	Akdeniz ve Karadeniz Bölgeleri	2
CR34	Doğal Kaynaklar	2	CR74	Türk Ülkeleri	2
CR35	Bitki Coğrafyası	2	CR75	Avrupa Coğrafyası	2
CR36	Genel Jeoloji	2	CR76	Türkiye Turizm Coğrafyası	2
CR37	Fiziki Coğ. Araştırmaları	2	CR77	İdari Coğrafya	2
CR38	Klimatoloji Tatbikatı	2	CR78	Coğrafya Mezuniyet Tez Çalışması I	2
CR39	Türkiye Hidrografyası	2	CR781	Türkiye Enerji Kaynakları (S)	2
GK203	Yabancı Dil (İngilizce I)	2	CR782	Türkiye Çevre Sorunları (S)	2
CR381	Türkiye Bitki Coğrafyası (S)	2			
CR382	Türkiye Toprakları (S)	2			
IV. Yarıyıl			VIII. Yarıyıl		
CR41	Arazi Çalışmaları I	3	CR81	Coğrafya'da Metodoloji	2
CR42	Sanayi Coğrafyası	2	CR82	Okyanusya Coğrafyası	2
CR43	Afrika Coğrafyası	2	CR83	Türkiye Jeopolitiği	2
CR44	Çevre Sorunları	2	CR84	Jeomorfolojik Yöntemler	2
CR45	Toprak Coğrafyası	2	CR85	Türkiye'de Şehirl. ve Şehirs. Fonk.	2
CR46	Volkan Jeomorfolojisi	2	CR86	Kuvaterner Jeomorfolojisi	2
CR47	Beşeri ve Eko. Coğ. Araştırm.	2	CR87	Tarihi Coğrafya	2
GK206	Yabancı Dil (İngilizce II)	2	CR88	Coğrafya Mezuniyet Tez Çalışması II	2
CR481	Coğ.Araşt. Bilgisayar Kullanımı	3	CR881	Bölge ve Şehir Planlaması (S)	2
CR482	Harita Bilgisi	3	CR882	Deniz ve Kıyı Coğrafyası (S)	2

Not: (S) Seçmeli dersleri gösterir. Program, 2002 ve 2009 değişiklikleri ile bugünkü durumunu kazanmıştır.

